

Ugyanily nemü érdeme van Gozsdu Manónak a pesti görög-román egyház könyveit illetőleg. Itt ugyanis azon kiskorú vetélkedésnél fogva, hogy a görögök a román, a románok pedig a görög nyelv elsőségét nem akarják elismerni egyházi ügyeik vezetésében, a német volt a „litigánsok“ között a „gaudens“; — németül irták a pesti görög-román egyházközség jegyzőkönyveit egész 1836-ik évig, amidőn Gozsdu, ki már akkor nemcsak előkelő ügyvéd, hanem különben is befolyásos egyéniség volt Budapesten, hathatós közbevetésével erős pártot alakított a görög-román egyházközségben, melynek segítségével kivitte azt, hogy a jegyzőkönyv magyar nyelven szerkesztessék, aminthogy mai napig is e nyelvet használják.

1848—1849-iki szakát tevékeny életének egy későbbi, tartózkodás nélküli életrajzira bizzuk ezuttal, ki kétségkívül kellemszerű feladataul ismerendi, az akkori idők fátyolát föllebenteni.

1849 évi novemberben, mint született románra, Gozsdu Manóra is rávetette szemét az akkori német kormány, s megkínálta őt Bihar megye egyik részében a cs. biztossággal, mely megtiszteltetés elől azonban, miután arra elég érdemesnek nem érezte magát, jónak látta, ügyesen kitérni. A bekövetkezett idők igen szomorúak valának. A kik közelebről ismerik Gozsdu, jól tudják, hogy nagy kedvelője a jó magyar zenének, de 1850. után nem egyszer tapasztalhatták, hogy a magyar zene véletlen hallatára rendesen könyek csordultak szeméből, sőt Pest melletti vig szüreteiből is száműzte az ezelőtt nélküliözhetlen zenét.

Mint első rangú, tekintélyes ügyvéd ez időszakban több ízben oly erélyvel lépett fel hathatós védőszónoklataival a nyilvános pertárgyalások terneiben, hogy napokig élénk beszélgetés tárgya volt Gozsdu Manó védőbeszéde mind velős tartalmánál, törvénytudományi otthonosságánál, mind azon bátor hangnál fogva, melyet a magyar ügyvéd hivatása perceiben sem a multa, sem a jelenre s jövőre való tekintetekkel vissza nem tudott fojtani férfias keblébe.

A kedvezőbb fordulatallal kecségtető 1860-ik évi októberi kormány, a főispánok kiszemelésekor Gozsdu Manó érdemeit is figyelmébe méltatván, mind a magyar, mind a román elfogulatlan hazafiak örömeire Krassó megye főispánjává nevezte ki. Gozsdu, mint mindenütt, úgy ezen új diszes, de eléggé tövises pályáján is, mint becsületes hazafi s elfogulatlan hű román testvér mutatta be magát, valahányszor a körülmények nyilatkozatra, vagy tetteire sürgeték. Teljesen meg vagyunk győződve, hogy Gozsdu Manó, kit nem a választó, hanem az összekötő hidon látunk a magyar és román nép között, a kétféle nemzeti zászlókkal erős kezeiben és testvéri mosolylyal barátságos ajkain, sohasem fog eltántorodni sem elfogultságból, sem gyarlóságból, sem részrehajlásból, hanem úgy állja meg helyét, hogy polgári erényekkel díszlő kebelére ölelve mindakét nemzetiségbeli testvéreit, jobbjaikat összetenni tartandja legszebb feladatának, azon barátság és testvéri szeretet jeleül, melyet ő még Vitkovics házában Vitkovicstól s annak barátaitól szívott ifjú lelkebe.

Két jogász.

Pesti egyetemből két ifju tere
Erdélyen keresztül Kuza földére.

Üdvözlégy, román föld, fogadj be, kérünk,
Nehéz ám az ut, míg Napolyig érünk!

Barna román hadnagy jelentést teve:
Két magyar menekvő, ... nincs utleleve.

Kuza herceg felett: bűnnek a jele ...
A ki csak menekvő, börtönbe vele.

Két magyar menekvő, két ifju jogász
Egymást nem látja, oly sötét a fogház.

Künn csikorg a tél, benn sohse volt kályha,
A román földet Isten sohse áldja.

Meghalhatsz itt éhen holnap avagy ma,
Nincsen egyéb étel, csak piros hagyma.

Nincsen egyéb ital pocsolya lénél,
Ezt se kapmál, hogyha pénzen nem kérnél.

Két pesti jogász tiz napig ült fogva,
Mind a kettő báná éltét zokogva.

Mind a kettőnek sárja lett a bőre;
Az édesapja ha most ide jönne!

Az édesapja ha most ide jönne,
Nem ártatlan özet, zsarnokot löne.

Barna hadnagy újra jelentést teve:
Két magyar ifju lankadt, öreg leve.

Kuza herceg felett: küldd a határig,
Huszonnégy vitéz közt bodzai vámig!

Huszonnégy vitéz, övig érd hóban,
Mondá: viszzatérünk, iszonyu hó van.

Viszzatérünk, de ti, ifju barátok,
Menjetez Istenrel, a merre láttok ...

Hol az ut, Béla? Tudod, Károly, merre?
A gonosz Nemere jobbról csap erre.

Arra tartunk, ott a székelyek földje,
Az Isten a bátrak hű vezetője.

Recseg a fenyves, zihar beletökédt,
Hőfúvatagra veri a felhőket.

Szakad a jégcsap, az irt föl az égig
Dermesztő télnek hótrnyai mérik

Az Isten a bátrak hű vezetője,
Ne lankadj, Béla, ne lankadj, előre!

Csattog a szikla fűn a Csukás ormán;
Jaj, Károly, Károly, elveszünk jóformán.

Ne báná e zihart, vedleszti a földet,
Annál korábban hajt a tavasz földet.

Jaj lábam! tán egy ramaszba ütöttem —
Fekszik a jó Béla öszszetörtöten.

Hol maradsz, Béla? Állj, édes Károly,
Törj le széles ágat a fenyőfárol.

Fektesz rá engem, lábam törve; fagyva,
Az élettől félig el vagyok hagyva.

Fektesz erre a bokros esetenyére,
Ha meghalok, fektess hazám földébe.

Hurcolja Károly esetenyére a Bélát,
Tönkforlaszokon jajjal-bajjal kél át.

Kordonok körül őrítöz a farkas,
Édes Károly, kérlek, jól betakaragass.

Lihégye hurcolja Károly a Bélát;
Hol akad már tűzhely? Isten, adj példát!

S ime mellettek suhan el a farkas,
Ne félj, édes Bélám, nem báná, ne jajgass!

Nem is báná őket, csak nyomot hagyott,
Csörtetve az éren, törte a fagyot.

Viszi most a nyomra Károly a Bélát;
Légy áldott, Isten, megadád a példát.

Két nap, két éjszaka tünt el azóta,
Hogy a két ifju utat vert a hóba.

Két nap, két éjszaka vergődtek éhen,
Szemükben a halál ült már a réven.

Most nagyot pihennek, roskadoz Károly,
A jeges havat szivja bajuszáról.

De im a farkas esörtet-törtet újra,
De im két oláh üldözi: haj hujra!

De im a két ifju föltámad újra,
Az a roszt farkas rákapott a juhra.

A két öreg oláh, két öreg pásztor,
Látja a két ifjut, sajnálja százszor.

Látja a két fekvőt, fölveszi ölbe,
Veszi, viszi esőndes pásztori körbe.

Hozz tejet, asszony; lányka, hozz te sajtot;
Két szegény vándort a sors ide hajtott.

Te fiam, szaladj, tégy havat esőbörbe,
Az egyik urnak lába fagyva, törve.

Két szegény vándor eszik sajtot, tejet,
Meleg szobában pihen a telet.

Jó meleg szobában, jó öreg pásztor,
Aldjon meg Isten mind fejenkint százszor!

Jó öreg pásztor ökröt fog járomba,
A két szegény vándort viszi Zagonba.

Zagonból vergődnek Óbarasóba,
Szállnak az első vendég-fogadóba.

Cseh gazda ingyen senkit nem vendégel;
Tégy jót; Tamási, angyaloszi székely.

Szóla Tamási: mindig jót a jóval —
S erszényt nyujta oda tele bankóval.

Károly a Bélát tevé puha ágyba,
Kenetes olajtól fölülült lába. —

Husvét szombatján, későn késő este,
Rongyokban két jogász érkezett Pestre.

Az édesapja némán átkorolta,
Az édesanyja zokogva csókolta.

Zajzoni.

Zóltai Lőrincz *)

Történeti kép.

Első Ferdinánd király idejében sok baj volt a törökhadakkal. Alí a budai basa mindenfelé küldözte a sok basákat, bégeket a király birtokainak vagy elfoglalására, vagy legalább azoknak nyugtalanítására.

A Mátyus földére Velit a hatvani béget küldötte ki, és pusztulást, s romot hagyva maga után, rabokkal és gazdag zsákmánnyal tért vissza.

Veli uram dulásait észrevette jó Zóltai Lőrincz, s Várdai érsek huszáraival Bath nevű falunál utját állotta. A török a falu alatt nagy erőt sejtven: nem mert összecsapni a kilenczvenhárom huszárral ... minden áron menekülni o hajtott, de sehogysem tudott Zóltai elött kitérni, — ekkor kiugratott Zóltai a huszárok közül, s a zavarban hova lenni nem tudó törökökhöz így szólt:

— Hé! — török szomszéd! ne szaladj — a profétárokra kérlek, ne hagyj itt, mert kétségebesem miattad! hidd el — addig futunk ... míg be nem erünk — pedig!!!

Hej ha tudta volna Veli bég, hogy csak ezekkel leend dolga, kiket előtte lát, majd megadta volna azoknak a kevély huszároknak azzal a gyönyörű fényes fegyverzetű négyszáz törökkel, de így: szemlesütve hallgatta a magyar vezér szavait, s fenyegető kihívását; s nekieresztett paripáján száguldott, mint fergeteg ...

Zóltai Lőrincz huszáraival követte a szaladó tábor, növekedő méreggel kurjongatva utána:

— Veli szomszéd ... tudod, ki vagyok én? ... Zóltai Lőrincznek hívnek engem!! Az oldalbasit is én öltem meg ezzel a dárdával ni! — ismerted azt Veli szomszéd?

Veli értette a Zóltai szavait, mert abban az időben a két nemzet álladalmi bajai, s az örökös surlódások, együttlétel megértették egymással a két hatalmas nemzet nyelvét, megértette, hogy Zóltai ölte meg Husszaim oldalbasát — s annyivalinkább félt vele nyílt csatába ereszkedni.

— Ejnye csunya török, még is szaladsz! kiálta méreggő válna Zóltai Lőrincz, na ... kár volt idáig is futnom ...

— Csak tartsd más időre katonai vitézségedet, gyaur! Köszönd, hogy olyan sokan vagytok — s mondom néked, ne biztatgasd fáradt szomszédodat, majd eljövök én másszor is, akkor módod lesz velünk megmérközni, kiálta vissza Veli bég.

— Van-e a török seregnek gyávább, elasszonyosodott katonája, mint te vagy, te pogány, te rut kontyos jószág! ekkor elkezdé Zóltai szidni, mocskolni Velit s minden áron odaigyekezett: hogy megharagíthassa, s így harcra bírassa.

Ekkor előugrat a huszárok hadnagya, a vitéz Füles Miklós s csufos szavakkal igyekszik a béget közelebb csalni. —

Hej! ékes termetű muzulmán, hozd el a kontyodat, hadd simogassam meg amugy magyarosan, kiálta torokszakadtából a tüzes hadnagy ... közös vitézek, pulya katonák, ide nézzetek, látjátok e kevés számú huszárt, jertek, próbáljuk meg, hány török ér egy magyart. — Csufoljátok — gunyoljátok meg a gyáva törököket fiam, szép magyar vitézek!

Ekkor a huszárok mindenféle csufondáros jelekkel, gunyos mozdulatokkal ingerelték a törököket. ...

Veli nagyon megszegyenletté magát, ő, a büszke katoná, szerencsés vezér, önserege előtt legyen tönkre téve, s a gyávaság színe alatt ... Nem! ezt a katonai becsület meg nem engedhetette, rögtön intézkedéseket tön az ütközet elfogadására.

*) Forrás: Budai Fevenez polg. lexicona.

Zóltai magán kívül lön örömeiben a mint a Veli csapatai kihívó állást foglaltak.

— Na, csakhogy egyszer megfoghatlak, kedves bég, kinél nem sem jobb, sem szeretetre méltóbb ellenségem nem volt — úgy vigyázzatok huszárok, hogy Veli szomszéd horgunkra kerüljön, a többi az én gondom, hogy a nagy áldomás el ne maradjon. Mind a két fél megvárta, míg a másik elkészült.

Egyszer jelt adnak ... összeront a két csapat ... Lön iszonyú vérengzés. — Hétszer vágja magát keresztül a kilenczvenhárom huszár a négyszáz főnyi török csapaton ... Zóltai kardja csakugyan vértől piroslik, ő neki hajszála sem görbült meg. A csatakép minden percében változik ... a huszár, ha egy spahit letaszított a lóról, a gyalogság közé ront; kiválaszt egyet, megviv vele s tova száguld, új czélt, új tárgyat keresve féktelen dühének feláldozandó.

Füles Miklós, a bátor lovas hadnagy, ki már több ízben adta fényes bizonyosságát vakmerő bátorságának, s ügyességének, egy kövér török tiszttel csapott össze.

A vivás mesteri volt. Mindkettő ügyes, s kiszámított mozdulata egyiknek előnyére sem látszott kedvezőleg. A vivás jó ideig tartott, miközben mindkettőnek kopjája eltört s annál fogva kardra keltek.

— Szaladj, ékes termetű szomszéd, mert a kopjám árát, akár hiszed, akár nem — kiveszem a zsebedből, orditá a bajnok, kardját kivonván hüvelyéből.

Az aga vörös volt mint főtt rák, a mennyire kövérsége engedé, elég hirtelen fölemelte széles kardját, neki fohászkozott ... s iszonyu erővel az ifju bajnokra lecsapott; a fényes damasz aczél sütvöltve szelte át a levegőt, — de nem talált. Miklós elég ügyes volt, — átlátta a dühös agának szándokát s nyilsebességgel félrekapta magát. Azon percében, midőn az aga lecsapott, kiszámított ügyes fordulattal a török mellett termett Miklós, s a hasába ütötte kardját, oly formán, hogy a háta gerinczén jött ki annak hegye.

A török nagyot sivalkodott ... a kard kihullt kezéből, s lélekzete fönnakadt.

— Látod, te számár török, mondtam, hogy szaladj el, mert balul jársz; nem fogadtad szavamat, ámde lásd ... de a kopjám árát meg kelle fizetned! — kiálta a merész hadnagy a halállal küzdő török tisztre, ki alig ült már nyergében, s elkezdé az agát lováról piszkálni lefelé.

— De erősen áll benned a lélek, ékes termetű aga! más becsületes ember régen meghalt volna ilyen hatalmas találkozás alatt, szólt az ifju hős, s körülnézett.

Messze elnyomta a magyar a török csapatot, s kardjaiknak csattogása alig hallott, s a küzdő csapat körvonalai a délibábos rónaságon a légtébe emelkedve tükrözöttek vissza.

A hadnagy fel akarta használni a pillanatot ...

— Ej, hát így vagyunk! — kiálta — úgy megnézem a zsebedet, jó török, hátha a kopjám ára valahogy kikerülne belőle ... mert ezt meg kell adnod jámbor! — aztán neked, úgy látom, nem kell több kenyér, fényes arany, magyar leány — s több hiábavalóságok.

E közben leszállott lováról a fiatal vitéz, s elkezdé a haldokló török zsebeit vizsgálni ... nem volt hálátlan dolog, az agával vesződni, szép zsebpénzecske volt dalaváriájában; azután parancsolá az agának, hogy keljen fel már most, és kövesse a többi foglyokhoz.

A török, a halálszagató fájdalmi által kinoztatva, kérte igen szépen Füles Miklóst, hogy legyen könyörülő, tekintse halálos sebéit, szabadítsa meg a szenvedésektől — — ölje meg ...

Olyan alázatosan, olyan esdeklőleg nézett az aga, hogy Miklós meg nem állhatta, hogy meg ne fogadja szavát — — egy csapással leszelte fejét.

Zóltai visszatért megmaradt huszáraival, két zászlóval, tizenöt foglylyal. A csata folyamában Veli bég is foglyul esett; csak az volt kár: hogy nem próbált, hanem fiatal huszárhoz, kinek kezéből kifejtözött ... Nagyon sajnálta a dolgot, jó Zóltai Lőrincz szeretne volna foglyul ejteni a béget, ki őt annyiszor gyötörtötte, s a szerencsétlenség mindig úgy működött, hogy csak Veli és csapataival volt baja a daliának.

Alig ment haterzer lépést a győzelmes huszárcsapat, midőn a

törökök foglyaikat kiszabadítandók, utána iramodtak a kicsiny, de erős osztálynak.

— Nem nyughatnak ezek a jámborok, szabadítsátok meg a nyavalyásokat az élettől, s hagyjátok el magatoktól, — szóla Zóltai a huszárokhoz. A huszárok tüstént megfogadták a vezér parancsát, s pár perc alatt ki lett oltva a 15 fogoly élete.

Elkeseredés dühével rohantak a mozlimek a huszárok után, kik egy kerek tócsa medrét usztatták át, s a tulparton hadirendbe szedték magukat.

— Utánam, fiuk, kiálta Zóltai usztatás közben, egy kis lucskot el kell szenvedniük, hogy annál bátrabban támadhassunk.

A huszárok megállapodtak. Zóltai így szól a bátor csapathoz: Hány hiányzik közülünk, vitézek?

— Egy sem, hála a gondviselésnek, kiálta Füles, a huszárok derék hadnagya, némelyikünk kapott ugyan kevés ajándékot jószívű szomszédunktól, melyre még büszkéek lehetünk.

— Istené legyen a dicsőség! kiálta Zóltai Lőrincz.

A törökök a tulparton káromkodtak s fenyegettek rettenetesen.

— Jó Veli, ne rontsd ékes termetedet, légy nyugton, fordítsd meg zabládat, fuss e helyről, hol számodra nem terem babér.

— Adjátok vissza Omár agát, kiálta át Veli dühösen.

— Az aga régen a paradicsomban van, én találtam levágni fejét ezzel a karddal, ni! — felelé Füles Miklós a bégnek.

— Allah fizessen meg neked! monda Veli tele keserűséggel.

— Isten éltesen, emberséges Veli bég! kiálta Zóltai, egy öblös kulacsból oltván szomját.

— Hah! hitetlen gyaurok, disznóhúst esznek, mérget isznak, mormogá a bég, látván, hogy sorba jár a kulacs.

Darab ideig beszélgettek ilyforma barátságos hangon a tón keresztül, míg a huszárok megúván az ácsorgást, e szavak közt: „a viszontlátkozásig, kontyos szomszéd!” elhagyták a tó partját. *Bocska Papp Lajos.*

A sziami király és neje.

Emlékezhetnek olvasóink, mert akkor sokat irtak e tárgyról az európai lapok, hogy 1857-ben egy keletázsiai ország, Sziám királyság követei, Londonba érkeztek s ünnepélyes fogadtatásban részesültek Anglia királynője előtt, kinek királyuk által küldött ajándékaikat ez alkalommal át is adták. Lapjainkban rajzban is közöltük e sajtósági tiszteletet (I. V. U. 1858: 3. szám), mely abban állott, hogy az egész udvar ünnepélyes jelenlétében a sziami követ urak négykézláb mászva közeledtek az angol királynő trónjához.

Az európai utazás és fogadtatás megnyerhette tetszését a sziami küldötteknek, mert, mint a lapokból tudjuk, ez idén ismét megjelentek Párisban, s most Napoleon császárnak hoztak ajándékokat s épen úgy csusztak színe elé, mint akkor Viktoria királynőhöz.

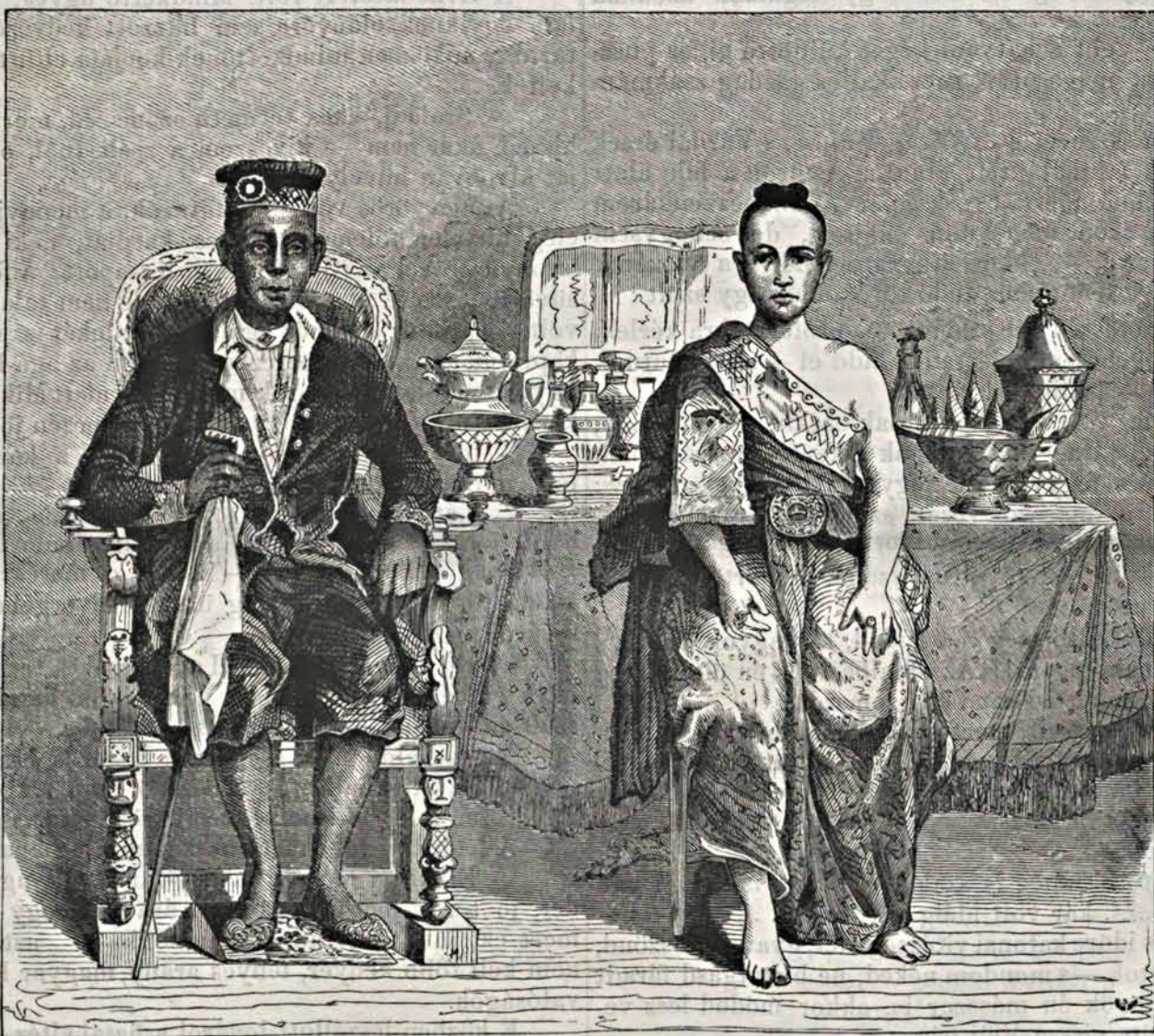
Ha már láttuk az udvarias követ urakat, talán nem lesz érdektelen, megismerni felséges küldőjüket is, ki őket most már másodízben eresztí a hosszú utra hátsó-indiai barbár birodalmából a föld legcivilisáltabb két nemzetének fejedelmei elé; a ki oly buzgóan iparkodik fentartani a rokonságos viszonyt a leghatalmasabb két koronás fővel. Ime itt ül előttem, nyájas olvasó, egy elpuhult és tunya nép fejedelme, egész pompájában, itt látod a híressé válni akaró Sziám-ország felséges királyát, a kinek pogányul hangzó neve: *Szomdec-Fra-Paramendr-Maha-Monghut*, s ott ül mellette az ő bájokban nem igen gazdag hitvestársa, a kinek nevével nem szolgálhatunk. E kép hü másolata azon fényrajznak, melyet a többi ajándékok között Napoleon császárnak maga küldött meg a sziami felség.

Mint látjuk, ott ül ő ázsiai felsége (ne kívánja senki, hogy nevét még egyszer leírjuk) felséges feleségével együtt egy megrakott asztal előtt, melyen azon ajándékok láthatók, mikkel néhány évvel ezelőtt Napoleon császár nyerte meg az ő hajlandóságait. Van ott mindenféle piperceszköz finom porcellánból a felséges menyecske számára s több kristályüveg, megtelve finom liqueurökkel, valószínűleg az uralkodás gondjaitól gyötört férjnek szánva, búkergetőül. A király öltözte tanúsítja, hogy, a mennyire az állam magasabb érdekei és a sziami szabók tudománya megengedik, nagy mértékben iparkodik az európai divatot utó-

érni. Alsó lábszárának határaig ez némileg sikerült is. Süvege az angol invalidusok fővegére emlékeztet ugyan, de kurta nadrágja, mellénye és frakkja, valamint melltájjal összetartott, alacsony, világos nyakkötője már valami francia divatkép másolatára mutatnak. Jobb kezében sétatöböt tart, sőt zsebkendőt is, a mi a polgárisulás magasabb fokát mutatja, semmint képzeltük volna. Lábszáránál az ősi szokást híven megtartotta, itt csupa meztelenség; de lábán a papucs ismét a civilizatio hatását bizonyítja. — A királyné, ugy látszik, még nem vehette rá magát, hogy az európai divatnak hódoljon.

Ott ül ő, nemcsak krinolintalanul, de még cipő és harisnya teljes hiányában is; a hajfodrászatban sem vitték sokra udvari dámái és komornái. Ruhája, mely egyik állást s karját teljesen szabadon hagyja, egészen pongyolán omlik le tagjaira. Ki tudja, hát ha így tetszik legjobban királyi urának és férjének, és — saját magának!

Ugy kell neki, miért nem praenumerál valamelyik magyar divatlapra!

A sziami király és neje.

Pestről a középponti Kárpátok felé és vissza.

I. Vác 1860. Aug. 20. Különös az ember! Ha nagy városban lakik, s mindennapi foglalkozásai komolyabbak s helyhez kötvekké annyira, hogy ritkán hagyhatja el a nagy épületek közé szorult levegőt: akkor egy kis időrest nyervén, nemcsak a természet bájait kedvelő, hanem a szabadabb lélekzés után vágyó embernek is nines nagyobb óhajtása, mint ki a zöldbe, ki a szabadba a vidékre!

Ez az oka, hogy Budapest lakói annyira bálványozzák vasár-és ünnepeket, sőt a kinek lehet, máskor is a városligetet, s annak szép környékét, a szép kerteket. Azért siet mindenki hol kocsin, hol gyalog már szép nyári reggeleken Buda tündérkilitásu magaslataira, s illatos völgyeibe, hogy ott a házi gondoktól távol, szabad röptöt engedhessen lelke eszméinek, s vére a bőséges élely által megújulva, annál képebb legyen a természet szépségei fölött elandalodni.

Ilyenmü élvezetek között csoda-e, ha boldognak tartja magát még a legszegényebb ember is? — mert a magával vitt hideg

mely az idén különösen sz. István legnagyobb apostolunk és első királyi atyánk tiszteletére szentelt ünnepe nagy volt, mint valaha 800 év óta, és teljesítém azon régi fogadalmamat, édes hazám egy-egy táját, hacsak lehet, minden évben megtekinteni; mert hiszen: *ki hazája földjét és kincseit nevezetességeivel együtt nem ismeri, önszemeivel nem látta: az nem is lánghat szülőföldjének javáért, az nem ismeri annak nagy becsét, nem tudja hiányait, következőleg nem tudja a teendőket, az gyakran a külföldön keresendi azt, mit tén szomszédságában, vagy legalább hazájában megtalálhat.* Az gyakran a külföldet magasztalanda, míg saját honát és szokásait alig ismerendi, vagy saját hona dicső multjától elkapatva, tétlen leend. Tétlenség pedig a bünök legnagyobbika, ha hazánk dicsőségét előmozdítani akarjuk.

Elhagyám tehát a nemes és vallásos ihlettől buzgó fővárost az idegenek ezreivel együtt, és az országunk alkotója tiszteletére keresztelt első magyar gőzösön bucsut mondek szép Budapestnek, s elhaladván az emlék s lombdús sz. Margit-sziget, a gőzhajógyár, Uj-Pest s több a Vértes tövén vagy a Duna partján diszlo helység

Képek a hazai népeletről: V. Agarászat után. (Sterio rajza szerint.)

élelmi czikk az ég szabad és tiszta boltzata alatt a nap ragyogó sugarainak világításánál, vagy a dús lombok árnyaiban elkölve legizletesb lakomává válik, melyet a család apró sarjadékai még évek után is nemével a boldog érzeteknek emlegetnek.

Ily lelki és testi üdülés megtermi a maga gyümölcseit. Másnap a szokott munka új erővel megkezdve nagyobb örömmel foly s a vasárnap emléke hálára hangolja a kedélyt, s így tenyészik a boldog meglegedés szép virága hétről hétre, s esztendőről esztendőre!

Ellenben ha valahol messze a távolban tán egy igénytelen falu vagy városka lakója vagy nyájas olvasó, és szép örökség földjein gyönyörködöl a növényzet naponkinti fejlődésén, vagy nyájjal növekedésén, vagy hivatalod igénybe vesz; akkor nemde lelked egyetlen vágyát teljesítéd, midőn a fővárosba rándulsz, hogy onnét szellemi élvek által megifjodva, és okulva, új erővel s kedvvel emeljéd gazdaságod virulását, vagy egyéb hivatásod sikerét annál könnyebben eszközölhesséd.

Ily elmékedések között hagyám el hazánk fővárosának zaját,

mellett, Vácra érkezém, onnét kitüzött idei kirándulásomat a Szepességre folytatandó.

Vácot 17 év óta nem láttam, s több új épületen kívül, melyek azóta magánkényelemre emelkedének, a haladásnak nem egy nyomára találtam, u. m. 1-ör A boldogult emlékü gr. Nádasdy püspök ajándékozta, és országos tébolydának szánt épület a kormány által legújabb időben fegyenczházzá lön egészen kiépítve, s használhatóvá téve. Leirását s rajzát lásd a Vasárnagi Ujság 1859. 2. szám. — 2-or. A közlekedés a fővárossal a vaspálya által nem kissé élénkült, mely a magyar s német gőzossal naponkint versenyez, ugy, hogy nyáron át 6—8-szor lehet a fővárosba és visszarápülni. Ily szerencsés helyzetben hazánk egy városa sincs. Itt az iparnak tág tere nyílik. Pedig tán épen ez az, miben Vác lakói nem igen haladnak. 3-szor. A kereskedelem élénkült, az azóta itt megtelepedett mintegy 100 zsidócsalád által; mi akkor oly ritka tünemény volt!

Ellenben hiányzik az akkori számos tanuló-ifjuság, mely az akkor viruló és jeles tanárokkal dicsekvő lyceumot látogató. Az

akkori 6 osztályu gymnasium is 4 osztályu alakult. A kegyesrend bölcsészeti növendékeit most unjoncai válták föl, kik a tanári hivatás elemeibe itt avattatnak be. Az elemi iskolák 4 osztályuak most, milyen tanintézete a zsidóközségnek is van. Vác katonai növeldéje pedig laktanyává lön.

Vác egyéb nevezetességei, u. m. klasszikus építészeti székesegyháza, jeles siktetéma-intézete stb., mind a régiek. A kaszinói egyesület újlag megalakult. Nincs tehát egyéb ohajtandók, minthogy közegete javuljon, Dunapartja szabályoztassék s ipara emelkedjék, s tökélyesüljön, mire különösen a főváros közlelésében hivatala látszik lenni. Mert hisz csak ezáltal emelkedhetnék vagyonosodása is!

Mi azonban a fővárosból jövőnek feltehető, az Vác sok temploma; minthogy éppen Pest e tekintetben szegény, miből az idegen utazók nem ok nélkül a kereszténytelenségig kalmárkodó szellemére következtetnek. Mert mi tagadás benne, a sok és fényes templom

Váci emlékkapu.

mindig a városok vallásosságának fokmérője. — Azonban Vácztól elbucszandó, még négy nevezetességét akarom érinteni, u. m. kis vóczyi szőjlesztését, finom cipőjét, fürgé taligásait és ügyes fuvarosait, kik itt, mint hazánk északi tájainak válpontján — vállalkozásairól híresnek. Jó pénzért elmennek mindenhová. Csekélységre „van fuvarunk”-kal felelnek. — Szembetűnő itt egy, az utca közepén álló emlékkapu is, mely Mária Terézia királyné ittléte tiszteltetére állítottatott. (Folytatjuk.)

A nők polgári helyzete különböző időkben és népeknél.

(Vége.)

A nők viszonyai más népeknél.

Lépjünk át már a középkor küszöbén, s vizsgáljuk azon időt, mely a vallásújítással s a tudományok helyreállításával kezdődik. Az ezen időbeli nők vagy zárdái magányban, vagy mint személyes szabad rész a lovagvárakban, a fejedelmek udvaraiban, és városokban lakott. Már ezen korszak kezdetén szokásban és izlésben Franciaország szolgált mintául, s más tartományokban a viszonyok francia irányt vettek, miért is tárgyalásunk folytán leginkább ezen országot tartjuk szem előtt.

A frank birodalomba kebeleztet népek erkölstelenségét, térlési hiány miatt, nem akarjuk itt elsorolni, de annyit föl kell említenünk, hogy Nagy Károly és Kegyes Lajos törvényeket hoztak annak megszüntetésére. A lovag hiába ígért esküjében a nők iránt hűséget és tiszteletet, semmi nem volt közönségesebb mint az özvegyeknek és árváknak elnyomása. A házasságon kívül születettek nem voltak ritkaságok, sőt a 12-ik században bizonyos előjogokat nyertek.

Növekedett a nők iránti tisztelet a tudományok fölvirágzásával. A lovagjátékok és harcok a férfiakat versenyre ösztönözték, mely műveltség és fölvilágosodás hiányában határtalanlón. Szüneteltek ábrándos és természetelleni emelkedést nyertek, mely a későbbi időkben nevetség tárgyául szolgált. Emellett szerelmeket a más nem iránt ritkán nyilvánították hűség vagy leányi gondos nevelése, hanem csak üres és természetelleni fény által. A nemes nők és szűzek jelen voltak a nyilvános mulatságoknál, s minden, mit egy lovag mondott, viselt vagy tett, a nőkre, de jelesül szerelmésére vonatkozott. A 12-ik és 13-ik században állott

elő az ugynevezett *szerelemi társaságok*, hol magas rangú férfiak vagy nők elnököltek. Ezen törvényszékek kihallgatták és eldöntötték a szerelmek panaszait, rendeleteket hoztak a házasságok jogai fölött. Minden lovagnak volt egy nőbálvány, ki rajta korlátlan hatalmat gyakorolt, kinek ő szívet, szolgálatát felajánlotta, s kinek örökös hűséget esküdött.

Meg kell egyébiránt jegyeznünk, hogy a mondottak csak a műveltebb nőket illették, kik várakban laktak, vagy fejedelmek udvaraiban tartózkodtak; a városok csak későbbben indultak virágzásnak. De az udvari mulatságok csakhamar annyira elfajultak, hogy nők és szűzek csak igen ritkán részesülhettek abban. Nem is jelentek meg egyebütt nyilvánosan, mint nagy udvari és házi ünnepek alkalmával; többnyire magános lakaikban és szobáikban a házi ügyek rendezésével, gyermekeik nevelésével és nő munkákkal foglalkoztak. Sajátságos szokása volt ezen kornak, hogy nagy ebédeknel csupán főrangú férfiak és hölgyek ültek vegyesen egymás mellett; a többi nők a férfiaktól el voltak különítve. Szabadabbban társalgott a két nem egymással oly lakomáknál, melyek a lovagjátékokra következtek. Itt a lovag karján vezette a leányt asztalhoz, és együtt ebédelt. Későbbben, midőn a fejedelmek nem jól érezték magokat ezen korlátok közt, tekintélyes polgárok is hivattak ebédre, s nem volt szembetűnő, ha a nemes polgárleányt vett el. Csak hogy ezen leereszkedés a nagyok erkölstelenségét vonta maga után, mely aztán a polgárkörbe is bekapott.

Következésményekben nagy jelentőségű volt a 14-ik században a tudományok helyreállása. A görögök- és rómaiaktól hátrahagyott tudományos kincsek és művészetek elővették a multból, hol századokon át heverték. Legelsőben az olaszok, majd a francziák fogtak munkához, s új szellem kezdett a népek közt lengeni. A nők nem maradtak érintetlenül. Az olasz nők férfias bátorsággal foglalták el az egyetemi tanszékeket, s lelkesedéstől lepettek meg a régi nyelvek, mint a tudományok kulcsai iránt. S így történt az, hogy midőn a fejedelmek nagy része a tudósokat csak mint inokokat tekintette, és a tudományok foglalkozást becsületlenítőnek tartotta, a legfölvilágosultabb nők művelték azokat. Renáta, 12-ik Lajos, francia király leánya minden tudományban, még a csillagászatban is oly jártas volt, mint a legalaposabb tudós. Ausztriai Margit és Mária magyar királyné, mindketten oly tökéletes birtokában voltak a latin nyelvnek, hogy a tudósokkal latinul leveleztek. Margit, a navarrai királyné ritka szépségével s a legdicsebb női erényekkel művelt férfias szellemet és nagy lélek-erőt kapott egybe. Szellemi tulajdonokban közel állott hozzá a szerencsétlen Skóciai Mária, ki már 14-ik évében az egész udvar előtt latin beszédet tartott és nagy költői talentummal bírt. Az erényes, hősi magaviseletű, szép és szerencsétlen Gray Johanna a tanultságnak csodája volt; rendkívül kedvelte a tudományokat, s nővérét még a vesztőpadon is azon nyelven vigasztalta, melyen Plató „a halhatatlanság” című művét írta.

Németországban is voltak asszonyok, kik a tudományok iránt előszeretettel tanúsítottak. Charitász, szentklári apátasszony Nürnbergben, az irodalomban annyira jártas volt, hogy a görög remekirókat olvasta, s a tudósokkal latinul levelezett. Spanyolországban majdnem csupán asszonyok foglalkoztak tudományokkal, különösen nagy buzgalommal tanulták a keleti nyelveket. A nők tudományok iránti lelkesedése hozta magával, hogy a tudományok mivelői menhelyet találtak nálok azon időben, midőn azok a férfiaknál guiny és megvetés tárgya voltak.

Nagy, de mindenesetre szomorú befolyással volt a nők művelődésére azoknak tartózkodása a fejedelmi udvarokban. Magokba szívták itt az erkölstelenség csiráját, mely jelesül a francia udvarnál volt honos. A francia lovagok és udvaroncok spanyol és olaszországi táborozásaik alkalmával olyasmiket sajátítottak el, mik hazájokban ismeretlenek voltak. Nem késedelmeztek ők ezen erkölcsi mérget a székvárosban elterjesztani, honnan az a provinciákba és szomszéd tartományokba is átszivárgott. Nem hiányoztak nők, kik mint Ninon de l'Enclos, szellemi műveltségök mellett, a legnagyobb erkölcsi elfajulásba estek. Mindamellet magasabb körökben bizonyos lovagszellemben lengte át a nőket, mely sokszor hősiességbe ment át. Látjuk, hogy a 16-ik században, nők és leányok osztoztak a férfiakkal az ostromlott városok erődítési munkáiban, vagy az ellenséget üzték el a sáncokról, mint azt a rochellei hugonotta nők és a magdeburgi német asszonyok tettek a harminczéves vallásháború alatt.

Nem csekély befolyást gyakoroltak a nők politikai ügyekre. A 16-ik századból már hallunk panaszokat, hogy a nők az államok megrázkodtatásának gyakorló okai voltak. 12-dik Lajos francia király alatt az asszonyok a titkos tanácsnak is tagjai lettek, és csak Richelieu bibornoknak sikerült őket 13-ik Lajos alatt a tanácskozásból egészen kizárni, míg 14-ik Lajos alatt előbbi befolyásukat ismét visszanyerték.

A francia udvar nemcsak a ruhát illetőleg, hanem a házi-butorok és társalgásra nézve is előképe lett Európának. Egymást igyekeztek a ruhák drágaságában és mennyiségében felülmúlni. Medicis Katalin volt némely új divatnak szerzője, s köravezete is hasonló pompát fejtett ki. A magasb rangú nők arany- és ezüstszövetű kelmeiket hordták, a cipők színes selymekelméből készültek.

Az új kor asszonyai.

Sok körülmény jött elő, melyeknél fogva a nőnem új sorsára szorítottatott. Ilyenek voltak: Amerika fölfedeztetése, a lőfegyver és puskapor feltalálása, a tudományok és egyetemek fölvirágzása, s a vallásújítás. Ezen világrázó események vetették meg a megújított népek alapját, honnan a nők sem vonhatták ki magokat.

Rendkívül különböztek a spanyol női viszonyok a francziákéitól. Ennek oka részint ott rejlik, hogy Spanyolország eredeti lakói az ott urkódó móroktól oly keleti mázt nyertek, minőt egy európai népnél sem találunk. Az ekori spanyol nők aprók voltak, szép fekete hajjal, és nagy tüzes szemekkel. A legnagyobb visszavonultságban éltek; férjeik engedelmé nélkül még csak látogatást sem fogadhattak el, s igen ritkán kocsiztak ki bezárt kocsikban. A férj az asztalnál ebédelt, miáltal a gyermekek az anyával keresztbített lábakkal ültek a szőnyegen. Egyetlen mulatsága volt a nőnek a himzés, szolgálóivali társalkodás és az ajtatoskodás. Azonban ezen elzárkodás nem mindig biztosította a férjet a házasságtörés ellen. A szerelemi förtély győzött a vigyázaton, s a szerelem hatalma zárt és lakatot szétszaggatott, s a merész ifjakat és férfiakat a legmagasabb falakon keresztül segítette.

A francia befolyástól nem sokat szenvedett Portugallia. Tekintélyesebb nők csak akkor hagyták el házaikat, ha egyházakat, báránékat, vagy valami szent helyet akartak meglátogatni. Egyedüli foglalkozásuk abban állott, hogy az ablaknál ültek s az elmenőket szemlélgették. Spanyolország későbbben a francia divatnak hódolt. A nők teljes szabadságot élveztek, s férjeik részéről nem tapasztaltak féltékenységet. Mi Olaszországban a cicisbó (nőbarát) volt, ugyanazon szolgálatot tette a spanyol nőnél a cortejo; szobájában mindig oldala mellett volt ez, karon fogva ment ki a nővel, s nagy társaságokban mindig vele mulatott. Olaszországban a nép korábbi szokásaihoz hű maradt, de az udvarokban a francia divat honosult meg. Ennek hatásául kell tulajdonítani azt is, hogy a cicisbó fogalma mindinkább rossz értelművé kezdett válni. Eleinte a cicisbó gyanútlan kísérője volt a nőnek, s mindig utána ment, későbbben hiven őrzötte azt. Egyébiránt az egész állapot természetlen volt. A férj, ha magát neveltségessé nem akarta tenni, nem gondoskodhatott nejeéről. A cicisbó kötelessége volt, megjelenni a pipereasztalnál, s a napi szórakozásokat meghatározni. Hogy az ilyen körülmények közt a női erény és méltóság nem mindig maradt meg épségben, magától értet. Egyébiránt az olasz nők lélekismeretét a gyóntató atya nyájassága könnyen lecsendesítette.

Egészen más élet fejlődött az északi udvarokban, Német-, Angol-, Dán- és Svédországban. A nők itt kevesebb voltak korlátos, s e tekintetben is a francziákat utánozták. A gazdag házaikban sok ideig nem ismertek más társaságot, mint a családi kört. A nők kizárólag a háztartással, a leányok varrással és csipkekészítéssel foglalkoztak. Az erkölcs emellett szennytelen maradt. De lassanként ide is befúrta magát a francia szokás, úgy hogy a harminczéves háború végével már minden francia divat szerint ment. 14-ik Lajos francia király alatt azon ritka színjáték adta elő magát, miszerint a magasb rangú nők sokkal műveltebbek és fölvilágosultabbak voltak, mint a férfiak. De ugyanazon időben az erkölcs nagyon alácsúszott; az erény, szüzesség és házassági hűség, neveltség tárgya lön. Bujaság és kincsivágy a legrettenetesebb méregkeverést hozta létre, mely 1676-tól 1688-ig egész Európát iszonyodással töltötte be. Brinvilliers marquise apját, férjét, gyermekeit, testvérét megmérgezte.

Schol nem uralkodtak annyira a nők, mint 14-ik Lajos udvarában; kevesebb testi kecsék, mint szellemi előnyök, kevesebb

erények, mint a férfiak erőtlensége és romlottsága által. Senki nem tett azonban oly korlátlan hatalomra szert, mint Maintenon asszony. Mint 14 éves leány jutott ő az élces, de gyűlöletes gúnnyirónak Scarronnak házába, mivel későbbben összekelt. Férje halála után Montespan asszonnyal ismerkedett meg, s majd azon gyermek nevelését vette át, melyet ez a királynak szült. Eleinte a király ellenszenvet érzett Scarron özvegye iránt, de a mi lassanként csillapodott és szerelemre változott. 1680-ban Lajost a nő már hatalmában tartá. Bizonyosnak mondják, hogy vele a király 1685-ben, nejeének halála után megesküdött. Maintenon asszony mindent próbára tett, hogy királynéknak nyilvánítottassék. Ezt ugyan el nem érheté, de a király minden lehető körülmények közt a legnagyobb tisztelettel bánt vele, 14-ik Lajos halála után az előbbi szenteskedés és képmutatás helyére a leghatártalanabb szemtelenség lépett. Az udvarban oly feslettség uralkodott, mely minden fogalmat felülmúlt, de mégis utánzásra ingerelt. Az uralkodó leányainak fitalansága méregként hatott a nővilágra, s csak kevés ház menekült meg ezen erkölcsi romlottságból. A házasság tetteleg felbomlott és csak névszerint létezett, s megfoghatlan volt, ha a házastársak egymást szerették. Orleáni Filep halálával a nők uralkodása ismét előtérbe lépett.

A francia viszonyok az északi népekre is voltak befolyással. Nagy Péter utánozta a francia viseletet, társalgást, mulatozást, s a francia nyelv lett országában divatos. Németországban a császári udvarba sehogysen juthatott be a francia divat. Nagy Friderik későbbben hű utánozója lett a francia szokás- és pompának. Ezen utánzási vágyának némely német fejedelmek ellen dolgoztak, mint Zsófia Sarlotta és Zsófia Dorottya porosz királyné, Zsófia hannoverai választófejedelmé volt, kik szellemi magasság, fényes erények és ritka ismeretek által tüntek ki. A szász udvar pompásabb, de egyszersmind romlottabb volt Friderik August választófejedelmé alatt. 15-ik Lajos francia király alatt pedig legmagasb fokra hágott az erkölcsi súlyedés. A király csak névben uralkodott, mert voltaképen Pompadour marquise volt az, ki az ügyeket vezette, minisztereket és tábornokokat nevezett, s a követek látogatásait fogadta. Főfigyelmet fordított jelesül arra, hogy a királynak gyönyörűséget szerezzon, szép leányokat növelt számára, s kormányzásának és korának szégyenszlopául a versaillesi kéjerdőt alkotta.

A császári udvar 6-ik Károly alatt sem nyitott kaput a francia divatnak. A bécsiek megülték az egyházi ünnepeket, kevesebb pompással ültözökdtek, s nem használták arczfestékeket; megtartották erkölcsük tisztaságát, de egyszersmind a közönyösséget is, a tudományok és magas szellemi élet iránt. Mária Terézia támogatta a sorompót, mely a bécsi udvart elkorlátozta. Az ő leereszkedése, szelidsége, megnyerte a szíveket, s a harcosokba bátorságot csepegtetett, férfiakat és hölgyeket méltatott asztalához, mely tisztelezen azelőtt senki sem részesült.

A 18-ik század kezdetén a bajor, württembergi és szász udvar volt legpompásabb. A bajor udvarnál francia színészek játszottak. A württembergi udvar legfényesebb volt Eberhard Lajos herceg alatt, midőn az ő ágyasa, Mürben grófné naponként társas összejöveteleket tartott, s az országnak roppant kárt tett, amennyiben az erkölcsi romlottságot is előmozdította. A szász udvarnál 2-ik August alatt fejtett ki a legnagyobb pompa és mindenhol francia szokás divatozott.

A német kereskedővárosokban kevesebb vett erőt a francia izlés. Az augsburgi, nürnbergi és ulmi előkelő családok nem sokat tudtak a társalgásról és vendégszeretetről. Megmaradt itt a régi viselet, s az asszonyok oly nagy visszavonultságban éltek, hogy női körökbe férfiaknak belépni nem volt szabad, kivéve a rokonokat és barátokat.

Vessünk még egy pillanatot a jelen század asszonyaira. Franciaország még darabig középpontja maradt a politikai és társalgási életnek, míg Európa ezen igát nyakáról le nem rázta. Vágyakodva nézett a francia nép az ifjú és romlatlan 16-ik Lajos uralkodásának elébe, nem sikerült azonban neki az állam megmentése. Kitért a roppant forradalom. Nők és szűzek elragadtatás közt áldozták fel magokat; részt vettek a szabadsági ünnepélyekben. Ha veszély fenyegette az alig megszülemlett szabadságot, nők és szűzek voltak azok, kik férjeiket, testvéreiket és kedveseiket bátorították a haza megvédésére. Ezerenként rakták le a nők ékszerüket és vagyonukat a haza oltárára. Sokan nemöket megtagadva a harc-

sok közé állottak, s életüket hősileg végzik be. A rémuralom retentő napjaiban sokkal inkább megvetették a halált a nők, mint a férfiak. Gyenge szüzek, s csak most összekelt nők a legnagyobb lélekerejükkel hágtak a bakó végzeteljes szekerébe.

A trón ledőlésével minden viszony felbomlott, minék a nők állapotára is be kellett folyni. Természetlen anyák ezelőtt gyermekeik szoptatását falusi pórnőkre bízták, a forradalom alatt azonban magok végezték anyai kötelességeiket. Azelőtt a serdült leányok klastromokba zártak, most az anyák szeméi előtt nőveltek.

Vagyonos nők azelőtt nem gondoltak a háztartással, mire őket most a szükség kényszeríté. Minden haszontalan piperének vége lön.

Németországban ezen időközben a francia nyelv, divat és modor különösen az udvarokban és székvarosokban nagyon elharpodott. Északi Németország fekvésénél fogva inkább el volt azoktól zárva, de a Napoleon kényurasága ide is utat nyitott.

T Á R H Á Z.

A Tököli-émlékünnep Ujvidéken

(aug. 29-én.)

E század első felében egy tehetős szerb ur minden vagyonát nemzeti boldogítására hagyományozta.

Neve *Tököli Sebő*, a néphagyomány szerint, ivadéka dícső emlékü szerezésénél fejedelmünknek, kinek hamvai *Iz-Nikmid* temetőjében nyugszanak, — ha nyughatnak oly idegen földben!

Tököli Sebő alapítványából támadt a pesti szerb növelde és a Maticza Szerbszka irodalmi intézet; ezeknek közöni első kézből a magyarországi szerb nép értelmisége kifejlődését.

Ugyan e Tököli Sebő, ki egy magyar kivándorolt ivadéka, mint „be-vándorló”, jött be egykor „édes hazájába”, nem feledkezett meg a kötelességekről, melyek a hon irányában a „fogadott fiú” is kötelezik; több hagyományai között a debreczeni reformált tanodánál, s a magyar tudományos Akademiánál is örökíté nevével alapítványában; ez utóbbinak két ezer pengőt hagyván.

És hagyott mind a két vélye testvérnépnek egy minden kincséül drágább intést, melyet jó lesz erejüket tartogatnunk; a midőn azt mondá, hogy e két nemes népnek csak a művelésben szabad egymással versenyezni, s magyarnak és szerbnek csak segélyre, de nem tusára nyujtani ki kezét. — Vajha soha se lennének szavai elfeledve!

Ez évben a boldog emlékü honfi halálának napját nagy ünnepélyvel szentelék a szerb értelmiség Ujvidéken, s erre a *Maticza Szerbszka* egylete által a *magyar tudományos Akademia* is meghívott, mely meghívást annival nagyobb készséggel fogadá, minthogy az Akademia is a megdicsőült hagyományosi közé tartozik.

A küldöttség elnöke *báró Eötvös* megbetegedvén, nála nélkül kényszerültünk utnak indulni, az Akademia részéről hárman: *Toldy Ferencz*, *báró Podmaniczky Frigyes*, és én; a hazai sajtót *Urházy György* képviselte.

A gőzös Pestről is nagyszámu vendéget vitt már magával, kik a Tököli-ünnepélyre szándékoztak, e szám azonban újfélig egész logaritmussá nőtt, a midőn a minden állomásról érkező szerb küldöttségek a hajó minden lakható részét megtölték.

Ott voltak a szerb nép nevezetességei, minden politikai színezetben; a kik *Bécs Pest*, vagy *Belgrád* felé fordulva szoktak elalunni és fölébredni.

Ott találkoztunk *Csernovics Petterrel* és *Stratimirovics* tábornokkal. Hogy *Csernovics*nak nem kell a keresztnevén kívül egyéb czimet adnom, az az ő érdeme.

Az egyik asztalnál egy bécsi, egy prágai és egy ujvidéki ur vitáztak azon, hogy *melyik* leend a kettő közül a *szerb vajda*? A kérdés így volt felállítva: vagy a *bécsi kormány kandidál* s a szerb közönség választ a nevek közül, vagy a *szerb kongresszus kandidál* s a bécsi kormány választ azokból vajdát. Igen sajnálom, hogy e humoristikus ötlettől meg kell fosztanom elczáplajainkat.

Mi pedig az alatt a hajó farában vitakoztunk azokról, a mik jönni fognak. — A tábornok igen nyájas, közlékeny ember: ha úgy kezünkben volna hatalom és tehetség, a hogy nincs, nem mondom, hogy nagyon meg ne férhetnének egymással.

Csernovics nyilt, egyenes, minden keresztültörő jellemű mindenki ismeri, s ez az, mi a szerb köznép előtt annyi varázsszal bír. Az elmlut kongresszus alkalmával, midőn a városba megérkezett, a csajkások csoportostul fogták körül s hangosan üdvözlék: „Mit ér az üdvözlés?” monda Cs., ha nem látom városokban lobogni a magyar zászlót. — „Kitűzők, de tiltva van.” Felelének azok. „Akkor bocsássatok, ti nem vagytok szerbek, a mit a szerb szívében jónak hisz, azt megeselek, s nem kérdi, mi lesz azután.” — Ezzel ott hagyta őket s később fölment *Ph.* tábornokhoz, ki ott királyi biztos volt. Panaszlá, hogy a magyar nemzeti zászló kitűzése tiltva van. „A katonai végvidék nem Magyarország, felelt a tábornok, az osztrák tartomány.” — „Pedig én még is azt hiszem, hogy ki van tűzve valahol a

Majd fölkeltek és szövetkeztek a népek a rablánczok szétszaggatására, hol a német nőknek és leányoknak nem csekély tenni valók volt. A történelem említ női erényeket, melyek vagy a balsors szenvedéseinek elviselésében, vagy a férfias bátorság fellovalásában állottak.

Mindezen előhordott viszonyok és események, mint a francia forradalom, Napoleon uralma és a vele folytatott harcza Európának, a népek biztosított állása a győzelem után, valamint a társasélet minden rétegeiben, úgy az asszonyok helyzetében is nagy változást okoztak. Lassanként nagyobb nagyobb szabadalmakra tettek ok szert a nyilvános életben. Az emelkedő iskola- és tanügy ismeretekkel gazdagítja elméjüket, a művészet- és tudománybani előmenetel, a különböző fölfedezések látkörüket szükségesképen szélesítik és tágitják.

A nőknek ezen átfutott történelméből, mint örök igazság tündöklik ki, hogy a női erény, méltóság és nagyság csak benső valóság alapon tenyészhetik.

Dr. S.

nemzeti zászló. — „Azt nem merné próbálni senki.” — „En mernék rá fogadni.” — Fogadtak s azzal az ablakhoz léptek, és ime már akkor ott lobo-gott a palota előtt a piac közepén levő kut felett a magyar nemzeti zászló. A tábornok előbb haragudni akart, azután elmosolyodott; „legyen tehát ott az „ön” kedvéért.” — E vonás is eléggé jellemzi azon viszonyt, mely Cs. és a szerb nép között fűződik.

Késő estig elvitakoztunk közügyeink fölül; végre Cs. féltréfával azt mondá a tábornoknak: „Fogadok kétszeres tétbe, hogy ön be fog menni a Reichsrathba.” — „En meg abba, hogy ön meg be.” — „Ez ellen pedig százat tesztek egyre.” — A csipős esti szél átjárt bennünket, a tábornok fogtájáról panaszkodott, melyet semmi szer sem bír gyökeresen meggyógyítani. „Rosz fog ellen hiltt kein octroy, tábornok ur, mondám; — csak *Gewaltmaszregelm.*” — „Igaz van: no arra fogadok is, hogy ez a fogam nem megy be a Reichsrathba?”

De vajjon a többi bemegy-e?

Éjfél után három óraker érkezett meg Ujvidékre a vendégekkel töl-mött hajó. Az ünnepély rendezői ott vártak bennünket; egy zenekar fel-válta a szerb néphymnuszt s a *Rákóczy-induló*t hangoztatá a kiszálláskor.

De tudlörög a zenét a lelkesült „zsvio” és „éjen” kiáltás, mely fel-riadt, midőn *Csernovicsot* megpillantá a nép. Képzeltetni azok ragaszkodá-sát, kik egész éjszakán át ott vártak a parton a szokottnál két órával kés-sőbb érkező hajóra, hogy legnépszerűbb emberüknek egy éljent kiálthas-sanak.

A Pestről jött küldöttség tagjait kocskikkal várták és vitték szállá-saikra; csupán Cs. nem jutott hozzá, hogy kocsiira üljön, mert őt a lelkesült nép körülfogta s úgy kísérte zenezőval szállásáig; — én már régen ágyam-ban feleltem, mig oda kiinn folyvást hangzott a „zsvio” és a szerb hym-nusz zenéje.

Szállásra a város egyik legtiszteltebb férfához s a szerb nép kitünő jogtudósához *Hadzics* urhoz jutottam, ki hat évig lakván *Belgrádon*, a szerb nemzet törvénykönyvének kidolgozásával örökíté nevét. *Deák Ferencz*, mint igazságügyminiszter osztályfőnökséggel kinalta meg s b. *Eötvösnek* is régi ismerője.

Mindenki nagyon sajnálta, hogy *Eötvös* nem jöhetett el, ő rá különösen vártak.

Mindenki emlegette őt, mint a *nemzeti határozat* vélt szerkesztőjét, s szerette volna őt bővebben felvilágosítani, mert e határozattal — *Ujvidéken legalább* — nincsenek megelégedve.

Végül rátértek: miért? — Most szóljunk az ünnepélyről.

Ujvidék egy szép emelkedő város, mely a forradalom alatt elpusztult; mint tudjuk, a bán innen akarta megostromolni *Pétterváradot*, s a várból halomra lötték. Azóta hamvaiból újra emelkedék s főutcájá kétemeletes ház-soraival bármely metropolinak díszre válnék; igaz ugyan, hogy még a külső utcák nagy része most is romban hever, s a város egy kerek millió adóssággal bír.

Tizenhatezernyi lakosának mintegy fele szerb, s ez a tehetősebb rész; a többi katolikus s mindkét hitvallásu protestáns, azok közt az ezereken felül haladó reformatus atyafiak a legszegényebbek, még szentegyházat sem vol-tak képesek eddigelé építtetni, a mivel a legkisebb ref. falucska is bír, s el kell csenevészniök, ha hirtorsosaik buzgalma nem segít inséges állapotukon.

Kilenc óraker indultunk az óhitűek templomába, ott találkoztunk még *Ignjátovics* és *Branovácsky* képviselő társainkkal, ismerős arcaik amaz em-lekezetes muzeumi napokból, mint rokonaink képei tüntek elénk. Még sem egészen idegen helyen járunk!

Épen tizenkét óráig tartott a szent mise és a megdicsőültérti gyászaldoz-at; a liturgia szent énekeit, miknek buskomor dallama szüntelen a szerb népdalok és hőskötemények melodióira emlekeztet, egy gyermekhang által énekelte hosszú ábrándos dal végező, melynek bár szavait nem érthetők, de pa-naszló, busongó menete mindvégig meghatóan bilincselé le figyelmünket, mig a szerbek elragadtatva hallgatták azt.

Vasárnapi Ujság 36-ik számához 1861.

Reményi körútja Horvátországban.

Varasdi, aug. 27-én.

Reményi Edének Horvátországban véghezvitt hangverseny-körútja három városra szorítottok: *Zágráb*-, *Károlyváros*- és *Varasdra*.

Ha e hangversenyek csak magánérdekből adtak volna, róluk, mint a művész utitárs, bővebben alig szólnék. Így azonban engedtessek meg azokat röviden jellemeznem.

Julius eleje volt, midőn Pestről Sz.-Fehérvárra utaztunk, honnan rövid három hét alatt hazánk egyik legszebb és leggazdagabb részét: a Du-nántul jártuk be, hangversenyeket adván oly városokban, hol még Re-ményi meg nem fordult, milyenek: Mosony, Sopron, Kőszeg, Szombathely, Kis-Czell, Keszthely, Z.-Egerszeg, N.-Kanizsa és Kaposvár. Ezekről tüze-tesen szólni a helyszükén kívül még az is tartoztat, mert tudom, hogy az említett városokból hazai lapjainkat rendszer levelezők idejében értesítették. Kedves emlékeink kapcsolvák mindenikhez, s részemről csak áldom sorsomat, mely nekem is alkalmat szolgáltatott, hazánknak nemcsak annyi kitünő me-gyérjét minden tekintetben tanulmányozni, de emellett nagyrabecsült isme-retségeket szereznem, és hasznos tapasztalatokat gyűjtöttem.

A dunántuli hangversenyeknek több oknál fogva meg kellett előzni a horvátországit. — *Zágráb*, mint főváros, volt első fellépési helyül kitűzve. Ugyanoda, rendezkedés végett én előre utaztam; megérkezésemkor azonban szomorúan kelle tapasztalnom, hogy a zágrábi lapok az ideig, bár magán uton, de különösen a magyar sajtó által sokszorosan értésükre esett, hasá-baikkban Reményiről s az ő eljövételéről legkisebb említés sem tettek. — E tény azon közönys-ellenszenyek tulajdonítható, melylyel a horvát sajtó pártzenvedély vagy más oknál fogva-e, de minden magyar újdonság iránt egyképv viseltetik, elannyira, hogy azon horvát olvasók, kik a magyar irizo-nyokról tudomást a helybeli lapok után kénytelenek szerezni; a valódi ál-lásról csak *hiányos* és elferdített ismeret nyerhetnek.

Ezt tapasztalni egy hónapon keresztül sokszor volt alkalmam; s fájt lelkeknem, végig gondolván ama cikksorozatokon, melyek nagy politikai lapjainkban hazánkfiai által Horvátországhoz legjobb akarat- és tiszta szán-dékból intézettek, s melyeket a helybeli lapok rendszeren ignoráltak. — Ma-gának a halhatatlan *Deák*nak világra szóló második felirati indítványa, mely országgyűlésünk által egyhangulag elfogadtattott, mely magában tartal-maz *mindent*, s mely a bécsi miniszterium számitásait annyira tönkre tette és leverte, hogy zavarukban immár sem többet, sem kevesebbet nem tehettek, mint a mit tettek; mondom, hogy legnagyobb fájdalomra még *Deák*nak felirati indítványa is, mely a horvátokat szintén megnyugtathatja, a zágrábi lapok szerkesztői által csak kevés figyelemre méltattatott.*)

De se baj! az igazságot ha sikerül is az eseménynek elnyomni, előbb-utóbb annál fényesb napként jövend az fel! S most térjünk vissza elhagyott tárgyamba.

Különös szerencsémre alig tölték *Zágráb*ban néhány órát s a véletlen egy ritka derék férfiaval P. O. zágrábmegei aljegyző s a kilépett követei egyikének fiával ismertetett meg; ki — horvát létere — nemcsak tökély-lyel beszél magyarul, de a magyar-horvát ügyeket is tisztán föl fogta s ugyanazért legjobb barátunk. Az ő szives segítségével a helybeli nehézsége-ket könnyen legyőzhetem s szintén az ő buzgalmanak sikerült az ujságlapo-kat az ügynek megnyerni.

Közöttéven életrajzi adatokat, s elmondván, hogy Reményi az, ki ta-valy Pesten, N.-Váradon, Debreczenben és Aradon a horvát-szülőkölődök javára 6 hangversenyben önként játszott; csakhamar mindenki figyelmét felgerjesztette.

Ehhez járult, hogy Reményi — miként még Magyarországon elha-tárzá, zágrábi hangversenyeknél elsőjén egészen a déli-szláv akademia alap-tökéjének gyarapítására szentelék; biznyságot teendő a felül, hogy valamint a magyar nemzet, úgy annak minden egyes tagja soha legkevésbbé sem ki-vánta gátolni a vele egy törvény alatt élő más nemzetiségek szellemi fejlő-dését; — sőt azt alkalmasszerűleg mindig készséggel elősegítette.

Ily körülmények között, Reményi — mint magyar művészi-közeg — által felébresztve: a magyarok iránti fokonszenz *Zágráb*ban okt. 20-ka óta rit-kán tapasztalt fokra hágott.

Fölöslegesen tartom e tény lefemlítése után az august. 10- és 11-én véghezment hangversenyek sikeréről szólni.

A nemz. színház mindkét alkalommal díszes közönségtől csillogott. S midőn Reményi a népek testvériesülésének magasztos szellemétől áthatva magyar nemzeti- és népdalokat — horvát nemzeti- és népdalokkal felváltva s egyenlő tüzellel játszott, a hallgatóság, miértő vagy avatatlan, jó barát vagy ellenség — szünni nem akaró tetszés-nyilvánításokban, „zsvio” és „éjen” kiáltásokban tört ki; — miként erről biznyságot tesznek a helybeli összes lapok.

A második hangverseny egyszersmind utolsóul levén kihirdetve, a lelkesült közönség virágzáró által vón bucsut a magyar művésztől; s az

*) Mi másként történt ez *Fiumében*, hol a „Gazetta di Fiume”-nek főmunkatársa *Marini* bármily nagy fáradsággal, de mégis örömmel fordítá olaszra *Deák* említett felirati indítványát, melyet később a lap kiadó-tulajdonosa külön füzetben is lenyomatott, hogy a jó szellem terjedhessen! — *K.* (Azóta mi is megkaptuk a nagy gondallal kiadott füzetet. — *Szerk.*)

ujsglapok utján ohajtását fejezte ki még egy harmadik hangverseny adása iránt.

A szigorúan kitűzött cél azonban Reményit Károlyvárosba sietni készített, hol a hangverseny f. hó 17-re tüzetett ki. Előestéje azon napnak, mely tavaly Lugoson és Temesvárott Reményinek annyi sok kellemetlenséget szerzett. Azonban dacára e rossz ómennek, s dacára a helyben tanyázó vár- és határvidéki temérdek katonaságnak; nemkülönben azon rossz híreknek, mely a károlyvárosiak ilyen érzelmeiről oly sokszor és nem ok nélkül szólt; a hangverseny a „Narodne citaonica dvorana“-ban azaz a nemzeti casino teremében közlekedés közt ment véghez.

Hátra van még *Varas*, hol a hangverseny holnapután (aug. 29.) lesz. Az előzményekből következtetve s mert *Muraköz* a szomszédságban fekszik: e hangverseny érdekes eseményekre fog alkalmat szolgáltatni, mikről a t. olvasókat nem mulasztandó el külön értesíteni. K.

Magyar tájszavak Kolon vidékén.

(Nyitra megyében.)

Apara = ajak. „Nagy aparája van.“ Pállott száju helyett is használják.

Aparás, bürgös, p. o. a szőlővessző. Mondják: akkor jó a szőlőfa, mikor bürgös (mert akkor nincs megfagyva).

Bagó, begő = nagy légy, bagó-légy.

Butyor = kis batu, hátas.

Bolygó-ünnep, p. o. a nagyhétben nagy-péntek, mikor t. i. délig nem dolgoznak. *Ülő-ünnep*, mikor nagy ünnep levén, egész nap ülnek, vagy dél-után alusznak.

Csovancsik = kíváncsi ember.

Csvatol = locsog, fecseg. „Ne csivatolj!“

Dregyog = sokat fecseg. „Mindig dregyog.“ — Szintén ily jelentésű a *kacsog*. „Reggelig kacsogtunk.“

Drengő = óráng. „Be nagy drengője van ennek az óráknak.“

Dörögöl, derengel = mángorol.

Koponty = gyűjtés. „Mit adsz, ha adok egy kopontyot?“

Kussant = elszenderedik, elalszik.

Göre tyuk = farkatlan. „Az én tyukom csak göre, mégis sokat tojik.“

Györgyine-róza = györgyike, georgina.

Kalincs = kilincs; *kalap* = kalap.

Kotyusník = élhetlen, éhenkórász.

Ovat = mészegétoknél a mészkemenczék kiégetett salakja.

Siska = pacsirta.

Ragyiva = csinós, takaros.

Iztre, szerha = házföldel.

Vercseng, p. o. „nem esik, csak vercseng.“

Zábor = zár, závár. „Záborold be az ajtót.“ — Közli *Kelecsényi J.*

Irodalom és művészet.

(*A Molnár által kitűzött népszinmű-pályázat határideje*) okt. elsejéig meghosszabbították, azon kijelentéssel, hogy a nevezett szinigazgató, elvből indul ki, oly pályaművet, melyben az 1848-iki események, ha csak egy jelenettel is, előhozhatnak, szinpadján semmi szín alatt sem fog előadani.

(*Deák Ferencz második föliratát*) a „Gazetta di Fiume“ olasz fordításban egész terjedelmében közölte. Ugyanaz külön füzetben is megjelent, melyből egy példányt Reményi Ede volt szives Fiuméből szerkesztőségünk-höz beküldött.

(*„Öszinte szó a román testvérekhez“*) czim alatt közelebb egy korábbi röpirat jelent meg *Deák Farkastól* Kolozsvárt, Demjén László kiadásában.

(*Csengery Antal* a „Buda-pesti Szemle“ újabb folyamára) előfizetést nyit. A tíz füzetes folyam előfizetési ára 10 ft. Ne felejtkezzünk meg róla!

(*Reszler István*), debreczeni szinigazgató jelenti, hogy az általa kitűzött 30 arany jutalomra pályázott vigjátékok közül egy sem levén alkalmas az előadásra, s így a jutalmat el nem nyerhetvén, azt dec. 31-kig terjedő határidővel újra kitűzi. A jelen politikai eseményeket tárgyazó darabok nem pályázhatnak.

(*Schwetsin orosz hegedűművész*) fővárosunkban fog letelepedni, azon szándékkal, hogy a hegedűlábban órákat adjon.

(*Triestben „Il Tempo“*) czim alatt új olasz politikai napilap indul meg, *Anton* szerkesztése mellett.

(*El nem fogadott szinművek.*) A nemzeti színházi drámabíráló válsztmányhoz 7, 8, 9, 10, 14, 16, 20, 21, 23, 25, 27 és 30. sz. alatt benyújtott eredeti darabok el nem fogadtatván, az illető szerzők műveiket a kiadott nyugták mellett visszavehetik.

(*Asbóth Lajos emlékirataira*) az előfizetési határidőt meghosszabbítja, s egyszersmind fölkéri ivartartóit, siessenek izek beküldésével, hogy a nyomtatandó példányok száma iránt magát tájékozhassa.

(*Megjelent Tichy Alajos nyomdájában*) „*Orthodox hitvallók imakönyve*“ 360 lap., 16-rét. magyar ajku keleti orthodox, hivek használatára. Magyarra áttette *Popovics János* g. n. e. lelkész. Tartalma: minden napra és alkalomra imák, és könyörgések, gyónásról szertartás, urvacora előtt — és utáni lelki foglalkozás. — Akathist. Paráklis. Hótár (minolog.) a keleti egyház rendszerén. Nagypénteki és nagyszombati gyászhymsok 100

évre szóló huzvétli táblázat, és függelékül: keresztyéni utmutatás. Ára borítékban füzve 2 ft. Példányok kaphatók *Popovics János* g. n. e. lelkésznel *Karczagon*.

(*Simonyi fényképész a Deák-albumból*) két másolati példányt is fog készíteni, melyek egyikét a Múzeumnak, másikat szülővárosának Kecs-kemének ajándékozza. Ez utóbbi példányt a londoni világkiállításra is el fogja küldeni. A névalírások a másolati példányokban is eredetiek lesznek.

(*Körész Kelemenől*), Pfeifer Ferdinánd bizományában ily czimű munka jelent meg: „*Bölcsészeti tanulmányok. A természet rendszere.*“ 87 lap; ára 70 kr.

(*Kauer Istvántól „Honvédhuszár-csárdás“*) jelent meg zongorára, Török Emilia k. a.-nak ajánlva. Ára 50 kr.

(*Emich Gusztáv „Nagy képes naptára“*) a jövő 1862-ik évre, *Vadnai Károly* által szerkesztve megjelent. Érdekes és bő olvasmányrésze a következő három főrovatra oszlik: *Emlékezetes napok; Szépirodalmi csarnok; Hasznos és érdekes tudnivalók*; Ajánlatára legyen elég meggyeznünk, hogy benne Arany, Jókai, Petőfi, Tompa, Pálffy Albert, Degre Alajos, Hiador, Lévai, Remellay, Fáy András s más jeles és elismert írók neveivel találkozunk. Van benne 30 fametszet s a magyar s. korona birtokainak kormányzati, törvénykezési és közigazgatási alkotmányos tisztai czimzara stb. Bolti ára 1 ft. 20 kr.

(*A Vahot Imre által szerkesztett „Honvédek könyve“*) 2-dik kötetét a cs. k. rendőrség lefoglalta.

(*Egy becses új könyv*) jelent meg közelebb e czim alatt: „*Népszervi népgazdaságtan.*“ A művelt rendek szükségéhez alkalmazva. Magyar hőlgyek díjjal az Akademia által jutalmazott pályamunka. Irta *Karvassy Agoston*. Ára 2 ft.

(*A „Debreczeni Közlöny“*) legutóbbi számban jelenti, hogy a bélyeghatalmalkért a szerkesztőség nyakára küldött 11 katonát, 140 előfizető mellett tartania lehetlen levén, lapját e miatt egy időre kénytelen megszüntetni. Reméli azonban a szerkesztőség, hogy előfizetői nem fognak addig kárpótlást sürgetni, míg lapját újult erővel ismét megindíthatja.

(*Kassay Adolf*) Pozsonyban *Dumas* Sándor „*Garibaldi emlékiratai*“ czimű érdekes munkáját magyar fordításban adja ki. A mű 25, két-két íves füzetekben f. é. okt. végeig fogna megjelenni a fordító ígérete szerint, eddig azonban csak az első füzet látott napvilágot. Valahogy ki ne fogjunk az időből, Kassay uram! Egy-egy füzet ára 15 kr.

(*Laplefolglalások.*) A „*Csatár*“ legutóbbi, 44. számát a cs. k. rendőrség lefoglalván, addig is, míg az pótoltatni fog, a szerkesztőség előfizetői elnézését kéri. — *Jámbor Endre* szintén tudatja előfizetőivel, hogy „a nemzeti dívatkép öszi illetménye“ is lefoglalván, az csak később fog megjelhetnek.

Egyház és iskola.

(*A magyarországi gymnasiumok szabályozása végett*) Lonovics érsek elnöklété alatt összeült iskolai tanácskozó bizottmány abban állapodott meg, hogy azon tantárgyak, melyek a német rendszer alatt a gymnasiumokban előadattak, ezentúl is megmaradjanak, de más beosztással. A három első osztály algymnasiumot képezend, a 4-ik és 5-ik osztályban az ugynevezett humaniora adatkak elő, s így ez öt osztály képezend a főgymnasiumot; a három felső osztály pedig lyceum nevet nyerend.

(*A pesti új. hitv. ösosztályu gymnasiumban*) a beiratások f. hó 12-én, az előadások pedig 16-án kezdődnek.

(*Iskolai értesítés.*) A hely. hitvallásnak pesti gymnasiumában a jövő 1862-ik iskolai évi beiratások október 1-ső napján; az iskola ünnepélyes megnyitása istentisztelet tartásával 6-án; a rendes tanítások pedig október 7-kén kezdődnek. — *Gönczy Pál* igazgató.

(*A sajtó-gömöri közéletpanoda igazgatósága* s tanárai részéről közírták tétetik: miszerint Gömör megyében, S. Gömör városban századok óta fönnállott, eredményekben gazdag, a legközelebb elviharzott gyászos 12 év alatt azonban kormányi intézkedések által üdvös működésében megátolt ág. ev. közéletpanoda, új alapítványokkal gyarapított, tápintézzel ellátva, hamvaiból újból föltámadott, s mint 4 osztályu közéletpanoda, a tanulmányot, f. é. Sz. Mihályhó 15-én megkezdendi, miről az illető t. cz. szülők iskolai határozat értelmében ezennel tisztelettel értesítettek. Köt. S. Gömörön, aug. 25-én 1861. *Szontagh Bertalan*, tanodai felügyelő. *Rohaach Károly*, tanár. *Simon Endre*, tanodai jegyző.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

(*Magyarországon az ipar és kereskedelem pang.*) Ezt állítja a Reichsrathban felolvasott miniszteri közlemény egyik pontja. Ennek ellenében a „*Wanderer*“ fölemlíti, hogy külföldről tódulnak a vevők Magyarországra, s a kereskedés minden ága kedvező lendületet nyert. Pest egyik legjelentékenyebb iparos, az utolsó debreczeni vásárról csakis róft és ollókat vitte haza, egyetlen darab árucikket nélkül. (Ez az iparos aligha czilinderkalapokat árult.) Ilyféle rossz üzletek másutt is történtek.

(*Oláhországban a gabnakiuttele nyomasztólag ható 5% vám*) a jövő évtől kezdve megszűnik. E hír Erdélyre nézve, hol általában rossz termésről panaszokdnak, annál öröndetesebb, mert a szomszéd fejedelem-ségben az aratás igen kedvezőleg ütött ki.

(*Új uszó-öltözék.*) Liverpoolban új uszókészlettel tettek sikerült kísérletet. Két egyen ily uszó-öltözetben a vízbe ugrott, s benne félórát tartózkodtak szivarozva és sörözve. Ez új találmány előnye abban áll, hogy nem kell felfújni; ily öltözék úgy áll a testen, mint a közönséges ruha.

(*A „Fulusi Gazda“ szerkesztősége*) lapja kiegészítéseiül „kertes-gazdaszati ügynökséget“ állít fel a József-téren, mely a magán kertészeti társulat, ugy minden termelőt és vevőt közvetítőjeül szolgálend. Ez ügy-nökséghez közelebb több ezer hollandi virághagyma érkezett a jácintok, tulipánok, narciszok s at. fájából a hozzá való nyomtatott utasítással, mely a magyar kertészeti társulat ügynöksége által közrebocsátandó „gyakorlati növényművelési könyvtár“ 1-ső füzetét képezi. Ára 10 kr.

(*Óvszer a marhadüg ellen.*) Nagy Szebenben és környékén, mint már említett, marhadüg ütött ki; nem lesz tehát fölösleges, olvasóinkkal az „Alföld“-ben ajánlott következő eljárás megismertetni: Midőn valamely tájhoz a vész közelg, legelőszertűbb, a marhákat a legelőkről eltítani és istállóknak tartani, fülesztés, forrázás által elkészített széna- vagy szalmaszecskával, metél répával, főtt burgonyával sat. etetni, s inkább kut-mint folyóvízzel itatni. Óvszerül következő ajánlatik: Esti etetés után minden darab marhának félmészely tört jeget kell sós vízben fölhígítva beadni. Déli etetés alkalmával hátgerinczét jéggel kell borogatni, és szalmával erősen dörzsölni. Reggel minden marhának éhóra itató vizébe 1 1/2 lat kénsavany teendő, s ez mindaddig ismétlendő, míg a nyavalya szűnni kezd. Igen czél szerű, még mielőtt a vész elhalmazott volna, minden marhán eret vágatni, s az istálló minden szegletében egy cserépedényben chlórmenteset fölhígítva tartani, azt naponkint több ízben felkavarván. Marha-kúra!

Mi újság?

(*Pestmegyei királyi biztosul*) *Gombos Bertalan* udvari tanácsos van kinevezve. — Bécsből írják, hogy Pestmegyének nem engedtetik meg a f. 30-ra kitűzött közgyűlés megtartását.

(*Pestváros részére királyi biztosul*) *Koller Ferencz* hétszemélynök s 1850-ben cs. k. pestmegyei főnök van kinevezve. A nevezett ur szept. 3-án a város házánál megjelenvén, a tanács- és törvényeszéki személyzettel közölte azon cs. leiratot, mely a pestvárosi bizottmányt *Koller* ur általi fel-függesztését elrendel. A tanácselnök kijelentette, hogy a tanács nem levén hivatta a szóban forgó kérdés fölvetelére, a cs. leiratot szept. 4-én a városi közgyűlésben olvasták fel. S ekkor szét is mentek.

(*A pest-lipótvárosi bazilika építése*) nem fog megszakasztatni, mi-után a bécsi kormány az építés folytatására a vallási pénzalapból 34,000 frot utalványozott. Ez összegből a régebb adósságok ki fognak fizettetni, s így az építésre mintegy 18,000 ft marad.

(*W. Randon lord*) a napokban Pestre érkezett.

(*Lopás a vasuton.*) Mult hó 27-és 28-ika közti éjjel a vasuton Esz-tergom és Vác közt egy Deutsch nevű marhakereskedőtől 9157 frot loptak el. A meglopt egy kocsiiban másodmagával volt, s az a különös, hogy történetesen mindkettőt Deutschnak hívják. Így történt, hogy mialatt Deutsch aludt, addig Deutsch kilopta zsebéből a fönnbéli összeget. Deutchot már elfogták s megalálták nála Deutch pénzt (2157 ft hűjával), a mit Deutchnak már vissza is adtak.

(*Magyar dohány Pesten.*) A napokban egy dorogi asszony egy koci magyar dohányt hozott a pesti piacra eladni. Dohányja csakhamar el is kelt, de nem sok pénz vett be belőle, mert végre — alkalmasint valami rossz sejtelen következtében — ingyen is osztogatta, csak hogy minél előbb megszabaduljon tőle. Mire a finác oda ért, a kocsi már üres volt. A jó asszony aligha jó egyhamar ismét Pestre, dohányt árulni.

(*Lőporszállítvány.*) A „*Fortschritt*“ írja, hogy a cs. k. Ferdinánd északi vaspályán egy láda jött, mely A . . . y grófnőnek czimezve Pestre volt szállítandó. A láda nehézsége gyanusnak tetszván, felbontatott s löport találtak benne. Most a feladót nyomozák.

(*Mohácsi gyászos ütközet évnapját*) ez idén is szép ünnepélyvel ülték meg Mohácson. A szerény kis kápolna tornyából, hol az istentisztelet tartatott, már kora reggel lengett a nemzeti zászló. Az ünnepély 7 órakor vette kezdetét. Az egyházi beszédek magyar, horvát és német nyelven tartattak, ezek után következett a nagymise. Az ünnepélynek a szép derült idő is kedvezett.

(*„A megyék megmaradnak.“*) Ily feliratu czikket hozott a „*Pol. Ujd.*“ 35-ik száma. Akkor még, a kanczellárnak a főispánokhoz intézett körlevél-után volt okunk ezt írni; azóta azonban a dolgok oly alakulásnak indultak, hogy most már bizást írhatjuk: „a megyék sem maradnak meg.“ legalább nem alkotmányunk értelmében. Megyéink bizottmányai egymásután füg-gesztenek föl, s mint a „*Sürgöny*“ bécsi levelezője írja, a kormány a leg-szigorubb eljárásra van elhatározva s annyira elkészülve a királyi biztosok szaporítására, hogy ezek számára külön instructio dolgoztatott ki. Valóban, komoly dolgok!

(*Kossuth bankjegyek.*) A konstantinápolyi vámhivatalban egy magát magyar születésinek valló török ezredes nevére czimzett, s állítólag cognac-kal megtöltött ládát foglaltak le, mely néhány hét előtt érkezett Turinból. Vizsgálat folytán kitűnt, hogy a kettős fenékekkel ellátott láda mintegy 20 millió forint értékű Kossuth-bankjegyeket tartalmaz. A csomag azonnal lepecsételve a portához küldetett. Ezt a „*Magyarországnak*“ írják Konstan-tinápolyból. Hátha ez sem igaz!

(*Rudío, a hires Orsini-féle merénylet bünrészese*) Cayenneből meg-szökött s közelebb Birmingham angol városban nyilvános előadásban festette részvétét a francia császár elleni merényletben, és raboskodása sanyarait. A közönség csekély érdekltséget tanusított iránta.

(*Mazzini, az olasz republikánusok híres főnöke,*) olaszországi tudósítások szerint, gutatítás folytán, veszélyesen beteg.

(*Égi tüemény.*) Ungvár városa, a „*P. Hirnök*“ szerint, m. hó 18-án rendkívüli égi tüeménynek volt szemtanúja. Ugyanis délfele a látha-táron egy fényes bárnyfelhő tünt fel, s a láthatár föl pontján megállá-podva, egy gyönyörű idomzatu tűzes kardot tüntetett féli. Jó félórát lehet-tett látni e szép légtüeményt, mely aztán délnyugatnak vette vándorutját. A babonás nép háborut jósl belőle. Lapunk közönsége sokkal jőznanabb gondolkozása, hogysem e semmi alappal nem bíró balhítet megzafalni szük-ségesnek tartanók.

(*Kényszerkölcsön.*) A kölni újság bécsi levelezője szerint az új kényszerkölcsönről való hír még mindig tartja magát. E kölcsönbe min-denki egyenes adójának százszoros (!?) összegét tartoznék aláírni és befiz-etni. Sok katona kellene ennek a behajtására!

(*Verekezés.*) Baján m. hó 26-án éjjel, a „*P. N.*“ szerint, polgári egyének és hét fegyveres finác közt összeütközés volt, melynél egy finác, Dosztig volt honvédszázados karját csuklójában elvágta. Ez is szép, ha igaz.

(*Rabok szökése.*) Aug. 20—21 közti éjjel a pesti megyeházból 3 rab a kémyen keresztül kitört és szalmazsákokból összefont kötélen a sarkantyú-utczába nyíló emeletes házba leereszkedett. Midőn azonban a földszinti házba ügyekeztek jutni, a városi őrsjárat által észrevétetvén, újra elfogattak. Nem régebben pedig a Rókusból szökött meg hat jómadár, de azonnal ismét lépre kerültek.

(*Gyilkosságok vallási rajongásból.*) Szászországban esetek fordul-tak elő, hogy anyák vallási rajongásból gyermekeiket meggyilkolják, hogy azokat minden földi bajtól és szenvedéstől megmentsék. A hatóságok már intézkedtek, hogy ezen, magukat „szent embereknek“ nevező, veszélyes raj-jongókat kézrekerítsék.

(*Kitartás példája.*) *Fodor László*, veszprémmegyei mezőföldi járá-sának szolgabírája, adöxecutio fejében összesen 909 katonát és 281 lovat tartott, mindazonáltal adóját maig sem fizette ki. Kissé sok is a jóból, ha — igaz.

(*Láng Boldizsár szinigazgató*) tudatja pályatársaiával, hogy f. évi nov. 1-én megkezdendő téli szinüdenyre a szatmári színházat vevé ki, azért a kik vele szerződni ohajtanak, bérmentett leveleiket okt. 15-ig Nyiregy-házára, azontul N.-Károlyba küldjék.

(*Pesten a kétféjú sasokat*) kezdik in integrum restituálni. A posta-házban már elfoglalta ősi fészékét, a dohányhivatal épületén pedig már több hét óta látjuk büszkélkedni.

(*Stroszmayer püspök*) Bécsbe utazott, még pedig az „*Agr. Ztg.*“ szerint, egészsége helyreállítása végett. Valóban, betegek nézve igen ajánlható oly nagy város levegője, mint Bécs (!)

(*A francia bábák*) folyamodtak a kormányhoz, hogy a nőknek is engedtessek meg, az összes orvosi tudományokat végezní, hogy aztán okle-veles orvosok is lehessenek. A kérvény véleményadás végett az államtanács-hoz tétetett át.

(*Delane a „Times“ főszerkesztője*) hazánk nevezetesebb városáit megtekinteni ohajtván, aug. 25-én Debreczenbe érkezett.

(*Demjén József* czélszeríren rendezett és tiszta magyar könyvkeres-kezdést szándékozik Nagyváradon nyitni. Ez nagyon szükséges, mivel, a mint mondják, az eddigelé egyedül működő ottani könyvtáros nem felelhetett meg mindenkori a közönség növekedő szükségéinek.

(*Jótékonyczélu táncvígálm.*) Az aranyos-széki fiataláság táncvíg-almat rendezett, melynek 115 ft. 49 kr. jövedelmé egyenlő részben a Pe-tőfi-szoborra és a rokkant honvédek fölségelésére fog fordítatni.

(*Lopás a Széchenyi-hegyen.*) B. Eötvös Józsefet a Széchenyi-hegyen levő villájában mult vasárnap este, midőn a báró a szomszéd szobában csa-ládjával vacsorált, tetemesen meglópták.

Figyelmeztetés a tanügy érdekében.

Honunk sok nyelvősége a honfiak közti félrebrítésnek egyik kutféje, s a közjó előmozdítására oly szükséges egyetértésnek egyik akadály.

A létező körülmények közt e félrebrítés elmellőzése s a szent egyetér-tés gyarapítása minden hazafinak elengedhetlen kötelessége.

Azaz intézetek is tehát, melyek a jövő nemzedék szellemi s anyagi önkifejlődését kitűzték életök s működésük céljául, ismerjék kötelességük-kül, reájok bizott növendékeiknek alkalmat nyujtani, miszerint eltalajdonit-hassák azon közeget, mely a hon javára, nemcsak a közvetlen közlekedést, hanem az egyetértést is előmozdítja s a félrebrítást lehetlenül teszi, t. i. hogy a hon minden fia megérthesse minden honfátársának érzelmeit s gondolatait.

Szükséges tehát, hogy minden magyar tan- s nevelő intézet, a magyar nyelven kívül, melyet tüzetesen tárgyal, ugy rendezze tanulmányait, hogy a növendékek azon nyelvekkel mindenekektől ismerkedjenek meg, melyeket imádott hazánk különböző vidékein a köznép használ, melynek alkalma és ösztöne, sőt ideje sem volt más nyelveket az anyanyelven kívül megtanul-hatni; — értjük itt a szláv nyelv egyik vagy másik dialectusát, a románét s a németet.

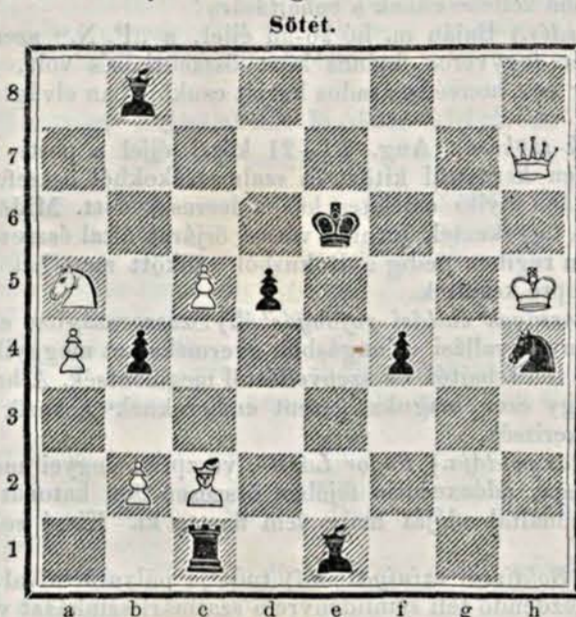
Szép, dicseretes, sőt hasznos is, ha belöldi nyelveken kívül a régi vil-lág műveltsége előharczosainak, u. m. a görögök és rómaiak, a szomszéd s más európai művelt nemzetek nyelveit is tanulják a növendékek: de a szük-séges hazai nyelvek mellőztével, idegen nyelvekre fordítani a figyelmet s a szükségesség rovására művelni a „szépet“, a „csinost“, ennek meghatáro-zását a t. olvasó közönségre bizzuk.

Mellőzve azt, hogy honunkban a közlekedés és a belkereskedés érdekében áll, azon nyelvel megismerkedni, melyen az északi Kárpát és lakosai beszélnek, amaz üdvös, sőt fenntartásunkra szükséges egyetértési némi gyarapítása és a félreértés kikerülése végett szándékozik az alóírott még ezen év folytatán

Magyar-tól gyakorlati nyelvtant kiadni; s egyszersmind bátorodik a t. közönséget figyelmeztetni, hogy a mennyire e célra szánt órai engedik,

SAKKJÁTÉK.

89-ik sz. feladvány. — Engel Imrétől (Kolozsvártól).

Világos indul, s 4-ik lépésre matot mond.

A 84-ik sz. feladvány megfejtése.

(Szalay Sándortól Sz.-Mihályon.)

- Világos.** Sötét.
 1) H f 4 - e 2 K f 5 - e 5 :
 2) H e 2 - d 4 K e 5 - d 5
 3) H d 4 - c 6 e 6 - e 5
 4) H c 6 - b 4 †

Helyesen fejtették meg. Veszprémben : Fülöp József. — Lessen : báró Meszéná István. — Pesten : Cselkó György. — B.-Ujvárosban : Kovács Lajos. — Parabutyban : Rothfeld József. — Kövágó-Eőrsön : Gold Samu.

I. feladvány megfejtése.

- Világos.** Sötét.
 1) F e 4 - d 5 e 6 - d 5 :
 2) B e 5 - f 5 K d 4 - e 4 : A)
 3) B f 5 - f 4 †
- A)
 2) d 5 - e 4 :
 3) F d 6 - e 5 †

III. feladvány megfejtése.

- Világos.** Sötét.
 1) H e 4 - d 6 H h 7 - f 8 A)
 2) B h 8 - g 8 F h 6 - g 7
 3) B g 8 - g 7 : †
- A)
 1) F h 6 - f 8
 2) K e 8 - e 7 H h 7 - f 6
 3) e 5 - f 6 : †

II. feladvány megfejtése.

- Világos.** Sötét.
 1) V d 1 - g 4 † B g 5 - g 4 :
 2) H e 3 - f 5 †

IV. feladvány megfejtése.

- Világos.** Sötét.
 1) B h 2 - e 2 d 7 - e 6 :
 2) F d 4 - e 5 d 6 - e 5 :
 3) B e 2 - d 2 †

Színházi napló.

Péntek, aug. 30. „Párisi adós.“ és „A nyolczadik pont.“ Egy felvonásos vígjátékok. Az elsőben Egressy Gábor, az utóbbiban, mely most másodsorú adatott, ezuttal is köztetszésre, Szerdahelyi tünnek ki leginkább. Egressy Gábornak egyik régi bravourszerepe a „Párisi adós“, s ezt ma is, a nemzeti színház megnyitásának 25-ik évében is fiatal erővel és élénkséggel képes adni — bár a természet már, e szerephez szükségtelen, gyarapodásnak indult. Soká örvendjen a fiatal erőnek!

Szombat, aug. 31. „Benjovszky.“ Eredeti opera 3 felv. Irta Doppler Ferencz. Stéger ma ismét föllépett bucsuzni. Valóban, derék művész hazánkfa szépen bucsuzott el a nagyszámú közönségtől, nemcsak azért, mert a czim-szerepben kitünően énekelt, hanem mert ezuttal a nemzeti színházi nyugdíj-intézet javára minden díj nélkül lépett fel. A számtalan taps és kihívás meggyőzőhette arról, hogy mindvégig kedves vendégünk volt, s ha az általa két havi vendégszereplése alatt nyújtott műveltségben valami kellemetlen is volt, ez nem volt egyéb, mint annak tudata, hogy ismét elvesztjük, hogy nem bírhatjuk állandóul színházunknál. — Az előadás általában jól ment; a közök tánczot a karzat hangos kívánatára ismételni kellett.

Vasárnap, sept. 1. „Liliomfi.“ Eredeti vígjáték 3 felv. Irta Szigli-

kész a magyar-tól nyelven oktatást adni, vagy ha ezt maga nem tehetné, más szakértő tanítók által adatni, — kik nemcsak a nyelvet alaposan ismerik, hanem a nyelvtanításban is jártasok — s vele együtt az egyetértést a hazá javára előmozdítani teljes lélekkel töreksenek. Pesten, szeptemberhó 2-kán 1861. *)

*) Kéretnek a többi lapok szerkesztősegei e jelentés átvételére.

geti. Egy kolozsvári színész, Komáromy Lajos mutatta be magát ezuttal a közönségnek, mely játékát élénk figyelemmel kísérte, s több ízben megtapsolta és kihitta. Komáromy „Liliomfi“ szerepében szép tehetséget s szinpadit otthonosságot tanusított. Kár, hogy arckifejezésének nem tud változatosabb jellemet kölcsönözni. Eneke kedves, rendes hangja kevésbé. Tóth Soma, mint Szellemtől, igen mulatságos alak volt, valamint Réthi is. A vénprofessort ma Szilágyi S. adta. Bogán Vilma gyönyörű dalaival zajos tapsokat aratott, különben játékmódorának vagy meg kell még változnia, vagy hozzá kell szökünk. Az előbbi czélszerűbb volna.

Hétfő, sept. 2. „A falusiak.“ Eredeti vígjáték 3 felv. Szigeti Józseftől. Hosszu szünet után láttuk ismét Szigetit, s a kedélyes „bácsi“ valóban jól mulattatá ismét a közönséget. A naiv unokahugot, a mi különben Lendvayné szerepe, most Szigligeti Jolán adta, — egészben véve sok ilyekezzel és tehetség jeleivel. Egyes helyei igen sikerültek.

Kedd, sept. 3. „Griffi.“ Eredeti dráma 5 felv. Irta Szigligeti. Jókainé és Egressy teljes erejökben fénylenek e műben, s mellettük a többiek igyekezete csaknem elhalványul. A közönség bőven osztogató a tapsokat kedvenceinek.

Szerda, sept. 4. „A szerencse gyermeke.“ Jellemrajz 5 felv. Birchpfeifer Saroltától. Komáromy Lajos második vendégszerepe komoly szakmában, melyre, úgy látszik, nagyobb hivatása van. Legalább Pesten, Szerdahelyi szerepeiben igen nehéz feladat jutott neki, midőn feledtetnie kellene elődjét.

Csütörtök, sept. 5. Róbert és Bertran. Ballet.

Szerkesztői mondanivaló.

5771. Fiume. A magyar országgyűlési felirat olasz fordítását köszönettel vettük. A további tudósításokat kérjük. Tisztelettel és szeretettel emlékezzünk meg gyakran fiumei derék polgártársainkról.

5772. Maria-pócsi bucsu. A czikk sujtásokkal és sallangokkal túl van árasztva — a mi a gyakorlatlan toll hibája. Ajánljuk az egyszerűséget, mely hamarabb vezethet célhoz. Egy francia író mondja valahol: „La grandeur n'est qu'une simplicité sublimé.“ (A nagyság nem egyéb fenséges egyszerűség.) Tossék végig pillantani a világ s irodalom nagy embereit, s igazolva fogja találni amaz állítást.

5773. Bécs. Sz. L. Orvendünk, hogy ismét találkozhatunk. Csak arra kérjük, azt a „vörös krétát“ ne vegye ön el szigorúan. Megvan annak mindig az ő szükséges oka, foka.

5774. A pupos hát dohos. Nem közölhető.
 5775. N. Enyed. A. M. A közölt tény bővebben indokolt óvat igényelne.
 5776. Család. A közleményt köszönettel vettük s használjuk, a mit lehet. A „Hók kácer“ írást még most sem vagyunk egészen tisztában. De folyton tanulmányozzuk.

5777. Debreczen. B. K. Jobb későn, mint soha. Ismételt sürgetésünkre végre talán jövő alkalommal eleget tehetünk ön ohajtásának. Vannak szakok, hova egy szerkesztő hatásköre nem terjed.

5778. Makó. K. A sorszuhatások folyvást közlik a Polit. Ujdonságok. Junius 15-én a budai sorsjegyeknek huzása nem volt, mert ez előbb tartatott meg, ha jól emlékszünk, martius vagy aprilis 15-én. Azt pedig annak idejében közöltük.

5779. Több t. előfizetők ohajtását, kik egyes számokért hozzánk fordultak, rögtön teljesítettük.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosz naptár	Nap-kelet nyug.		Izraelit. naptár	Hold-kelet nyug.		
			o.	p.		o.	p.	
September		Aug. (ó)		Tisri R.				
8 Vasár.	16 F. Kisass.	15 Kis	27 A 11	Pim.	5 28	6 27	4 Ged. b.	10 11 7 40
9 Hétfő	Gorgonius v.	Adumár	28 Mózes		5 30	6 25	5 Bajt 20	11 33 8 16
10 Kedd	Tolet. Mikl.	Jodok	29 Jan. fej.		5 31	6 23	6 (Lzr. h.)	0 49 9 3
11 Szerda	Prot. Jaczint	Theodo	30 Sánd. Jan.		5 32	6 21	7 Bajt ar	1 54 10 1
12 Csütör.	Guido. Silv.	Tobias	31 Bold. Asz.		5 34	6 19	8 (borju)	2 48 11 6
13 Péntek	Móricz püsp	Am. Mó	1 Septemb.		5 36	6 17	9 (g. n.)	3 30 * *
14 Szomb.	† Felmagasz.	Matern.	2 Mamant		5 38	6 14	10 2 S. E.	4 2 0 18

Holdnegyed : ☾ Első negyed 11-én 2 óra 32 perczkor délután.

TARTALOM.

Gozsdu Manó, Krassómege főispánja. (Arckép.) — Két jogász. Zajson. — Zóltai Lőrincz. Bocskai Papp Lajos. — A sziam király és neje. (Képpel.) — Pestről a közép-ponti Kárpátok felé és vissza. (Képpel.) Jancsik Ede. — A nők polgári helyzete különböző időkben és népeknél. (Vége.) Dr. S. — Tárház : A Tököl-elmenkőn Ujvidéken. Jókai Mór. — Reményi körútja Horvátországban. K. — Magyar tájszavak Kolon vidékén. — Irodalom és művészet. — Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedés. — Mi újság? — Figyelmeztetés. — Sakkjáték. — Színházi napló. — Szerkesztői mondanivaló. — Heti naptár.

Felélős szerkesztő Pákh Albert : (lak. magyar-utca 1. sz.)

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrében 1/4 iven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten házhoz küldve vagy postai úton külön a Vasárnapi Ujságra félre 3 ft., a Politkai Ujdonságokkal együtt 5 ft. újpénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó. (Szerkesztősegi szállás : magyar-utca 1. szám.)

Tisza Kálmán.

Midőn kevéssel ezelőtt a nagy politikai tetszalottnak, a magyar nemzetnek, ütere csendes lüktetéssel gyanittatni kezdé végre a rég várt új életre ébredés közeledtét, a félénkebb természetiek itt-ott rettegni látszottak az újra bekövetkezhető erőszakos rázkódásoktól s már látták képzeletökben az új vértanuk hosszú sorát. Mások aggódo kebelrel néztek szét a nyilvános élet letarolt s elnémított terein, hogy a bizonytalanság kódén keresztül megláthassák azon alakokat, kiknek lelki tehetségeiből s jellemerejéből a közelgő válságos napokra vigasztaló biztatást merithessenek. Voltak ezek mellett a türelmetlenek és pezsgőbb vérűek osztályából, kik vak buzgalommal és nemszámító hódolattal tapsolták meg mindazt, ki a dolgok zárvavarából legelső s legnagyobb zajjal vetődött a felszínre, a nélkül, hogy kérdőre vonták volna egyenkint : vajjon kik ők, és micsoda multnál fogva, mennyi hivatással, készütséggel s elszántsággal léptek fel az új dráma nagyszerű szinpadára? — De azért mindnyájunkban teljes erejében élt a hit s a jövő iránti remény, melyet a legkeserűbb viszontagságok emléke sem téphetett ki soha e nemzet kebeléből. Hiszen most is ott állottak még kegyeletünk s tiszteletünk tárgyai, a megfogyott, de meg nem tört „régí garda“ érczalakjai, élő emlékszobraink s példányaink a dicsőséges napok küzdelemteljes életéből!

Örömmel tapasztalta mindenki, hogy a régi szellem és akarat nem halt ki, s hogy a lendítő erők hiányában most sem szenvedett a hazai föld. Sőt örvendve láttuk, hogy ily vigasztaló jelenségekre nem csupán az idők viszontagságai által megedezett, a tapasztalatok iskolájában kitanult korosabb hazafiak között akadunk, hanem a legközelebb mult évtized vasveszsejének is meg van azon érdeme, hogy korán ébredt, jókor kiábrándult, s komoly törekvésű fia-

kat adott át a hazának, kik azalatt, míg a közélet gyakorlati tanulmánya zárva volt előttünk, visszavonultan éltek, tanulmányozták a dicsó multat, szemmel kísérve a fájdalmas jelent, és készen várva a jövőt, a melynek „jöni kell.“

Némileg ezen nemzedék fia volt, az 1861-iki képviselőháznak fiatal másodelőke, Tisza Kálmán, ki férfias jellemének s hazafiai érzelmeinek legfényesebb s országosan elismert tanúságát adta a két év előtti protestáns nagy elvharczban, melynek folytán tán nem is abban állanak legnagyobb érdemei, amit a gyűlések nyilvános színhelyén mondott és tett; hanem inkább abban, a mit az egész magyar protestantismus összetartására, a vidékek ismert tekintélyeinek s a népnek fölvilágosítására nézve a gyűléstermeken kívül vitt végbe.

Tisza Kálmán született 1830. december 16-kán. Atyja Tisza Lajos s szelleműs és lelkes édesanyja Telesi grófnő oly gondos és czélszerű intézkedéseket fordítottak reménydus fiaik nevelésére, miszerint bátran elmondhatjuk, hogy az egész magyar hazában kevés családnál állott jobb lábón a házi nevelés, mind a tanítói képességek és rendszer, mind a ráfordított tetemes költségek tekintetében.

Bekövetkezvén az 1848-iki korszak, míg László, az első szülött, Perczel Mór oldala mellett összevagdálva maradt a móri csataterén, s csak különös isteni gondviselésnek köszönhető, hogy számtalan sebe daczára mégis életben maradt; azalatt Kálmán, a gyöngébb alkatu s még alig 17 éves, de jól készült ifjú a magyar kultusminiszteriumnál tett szolgálatot, előbb mint számfelvető, majd mint valóságos segédfogalmazó; Debreczenben pedig, hová szintén elkísérte a kormányt, mint fogalmazó folytatta működését.

A világsi napok után másfél évet külföldön töltött, a honnan visszaérkezvén, terjedelmes birtokában gazdálkodással foglalkozott.

TISZA KÁLMÁN.